

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Економіки та менеджменту

(повна назва факультету)

Менеджменту та адміністрування

(повна назва кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня

“бакалавр”

(назва освітнього ступеня)

на тему: Аналіз участі громадян у суспільних процесах у громаді, на
прикладі Скалатської територіальної громади (Тернопільська обл.,
Тернопільський р-н, м. Скалат, вул. Грушевського, 2)

Виконала: студентка IV курсу, групи БА-41
спеціальності 281 “Публічне управління та адміністрування”

(шифр і назва спеціальності)

Галат В.М.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Керівник

Мосій О.Б.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Нормоконтроль

Мосій О.Б.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Завідувач кафедри

Сороківська О.А.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Рецензент

Андрушків Б.М.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Безпека життєдіяльності, основи охорони праці	доц. Окіпний І.Б.		

7. Дата видачі завдання грудень 2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Теоретична засади демократії участі. Форми участі громадян у справах громади.	Лютий 2023	Виконано
2	Оцінювання участі громадян у суспільних процесах Скалатської територіальної громади	Березень 2023	Виконано
3	Шляхи активізації участі громадян у суспільних процесах Скалатської територіальної громади	Квітень 2023	Виконано
4	Безпека життєдіяльності, основи охорони праці	Травень 2023	Виконано
	Висновки	Травень 2023	Виконано
	Бібліографія	Травень 2023	Виконано

Студент

_____ (підпис)

Галат В.М.

_____ (прізвище та ініціали)

Керівник роботи

_____ (підпис)

Мосій О.Б.

_____ (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Галат В.М. Аналіз участі громадян у суспільних процесах у громаді, на прикладі Скалатської територіальної громади.

Кваліфікаційна робота бакалавра: 58 сторінок, 14 рисунків, 7 таблиць, 3 додатки, 28 літературних джерел.

Метою роботи є розробка практичних рекомендацій щодо активізації участі громадян у суспільних процесах у громаді.

Об'єктом дослідження є складові демократії участі, які стосуються участі членів громади у місцевих справах Скалатської територіальної громади.

Предмет дослідження – участь громадян у суспільних процесах та її активізація.

Практичне значення результатів роботи полягає у розробленні пропозицій щодо стимулювання участі громадян у суспільних процесах Скалатської територіальної громади.

Методи дослідження – узагальнення, опису, пояснення, виявлення проблем, системний, соціологічний, функціональний, класифікації, аналізу, порівняння.

Ключові слова: територіальна громада, демократія участі, механізм участі, місцеве самоврядування, громадськість.

SUMMARY

Halat V.M. Analysis of citizens' participation in public processes in the community (Skalat local community as a case study).

Bachelor`s degree thesis consists of 58 pages, 14 figures, 7 tables, 3 appendices, 28 references.

The purpose of the work is to develop practical recommendations for the activation of citizens' participation in social processes in the community.

The object of the study is the components of participatory democracy, which relate to the participation of community members in local affairs of the Skalat local community.

The subject of the research is the participation of citizens in social processes and its activation.

The practical significance of the results of the work lies in the development of proposals for stimulating the participation of citizens in the social processes of the Skalat Territorial Community.

Research methods - generalization, description, explanation, identification of problems, systemic, sociological, functional, classification, analysis, comparison.

Key words: territorial community, participatory democracy, participation mechanism, local self-government, public.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕМОКРАТІЇ УЧАСТІ. ФОРМИ УЧАСТІ ГРОМАДЯН У СПРАВАХ ГРОМАДИ	9
1.1 Сутність, передумови, переваги та недоліки демократії участі	9
1.2 Форми участі громадян у справах громади	14
РОЗДІЛ 2. ОЦІНЮВАННЯ УЧАСТІ ГРОМАДЯН У СУСПІЛЬНИХ ПРОЦЕСАХ СКАЛАТСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	20
2.1 Загальна характеристика Скалатської територіальної громади	20
2.2 Аналіз участі громадян у суспільних процесах Скалатської територіальної громади	27
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ УЧАСТІ ГРОМАДЯН У СУСПІЛЬНИХ ПРОЦЕСАХ СКАЛАТСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	31
3.1 Рекомендації щодо запровадження механізмів демократії участі у Скалатській територіальній громаді	31
3.2 Шляхи запровадження механізмів демократії участі через залучення грантових коштів	39
РОЗДІЛ 4. БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ, ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ ...	44
4.1 Фізіологічні особливості різних видів діяльності	44
4.2 Вплив параметрів мікроклімату на самопочуття людини	47
ВИСНОВКИ	53
БІБЛІОГРАФІЯ.....	54
ДОДАТКИ	57

ВСТУП

Актуальність теми. Ознакою цивілізованості суспільства є такий розвиток міст і сіл України, який веде до високого рівня культури, освіти, добробуту, технічного прогресу. Якщо мешканці села чи міста не можуть брати участь у місцевому самоврядуванні, впливати на діяльність місцевої влади, то не доводиться говорити про те, що вони живуть у цивілізованому суспільстві.

Право громадян впливати на рішення щодо розвитку міст чи сіл де вони мешкають закріплено на міжнародному та національному рівнях. Право громадян брати участь в управлінні громадою чітко закріплене в Конституції України, законах країн Європи, рішеннях органів місцевого самоврядування. У Конституції України, статті 5 відзначено, що тільки народ є джерелом влади в Україні [10]. Тобто, залучення населення до місцевого самоврядування не обмежується його інформуванням про наміри влади, а й врахуванням інтересів громадськості та втіленням ініціатив.

Демократія участі є найбільш вагомим практичним інструментом реальної політики. Однією із найважливіших умов успішного розвитку як громади, так і держави є правильне і системне використання цього інструменту.

Метою роботи є оцінювання демократії участі та різних форм участі громадян у справах громади.

Завданнями, є:

- дослідити суть демократії участі, описати її складові (призначення, зміст, порядок використання) з урахуванням зарубіжного та українського досвіду, у контексті адміністративно-територіальної реформи та реформи місцевого самоврядування;

- проаналізувати сучасний стан використання механізмів участі громадян у справах громади, на прикладі Скалатської громади;

- внести пропозиції щодо запровадження в громаді і розвитку на практиці сучасних способів долучення громадян до суспільних процесів;

Предмет дослідження – участь громадян у суспільних процесах та її активізація.

Об'єктом дослідження є складові механізми участі громадян у справах Скалатської територіальної громади.

Методи дослідження – узагальнення, опису, пояснення, виявлення проблем, системний, соціологічний, функціональний, класифікації, аналізу, порівняння.

Практичне значення результатів роботи полягає у розробленні пропозицій щодо стимулювання участі громадян у суспільних процесах Скалатської територіальної громади.

Інформаційна база дослідження: підручники, навчальні посібники, монографії, роботи вчених-економістів, матеріали науково-практичних конференцій, офіційні дані Державного комітету статистики України, дані із веб-сайту Скалатської територіальної громади.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕМОКРАТІЇ УЧАСТІ. ФОРМИ УЧАСТІ ГРОМАДЯН У СПРАВАХ ГРОМАДИ

1.1 Сутність, передумови, переваги та недоліки демократії участі

Говорячи про участь громадян у суспільних процесах у державі, найперше потрібно розмежувати два основних поняття – «демократія участі» і «представницька демократія». Демократія участі передбачає безпосередню участь мешканців в управлінні громадою, тобто у підготовці, прийнятті рішень, контролі їх реалізації через певні механізми участі. Представницькою демократією є делегування повноважень здійснювати управління через участь у виборах, уповноважуючи депутатів, мерів та ін. представляти інтереси членів громади. Ці два поняття не можуть замінити одне одного – ефективне управління можливе тільки при ефективному використанні обох видів демократичних механізмів.

Представницька демократія не здатна вповні реалізувати потреби громади, оскільки вибори проходять періодично, тому і вплив громадян на владу не є постійним, а теж є періодичним. Між виборами такий вплив є значно обмеженим. Внаслідок таких обмежень зростає роль конкретної людини у суспільних процесах. Розвиток різних форм демократії участі є, по суті, визнанням недостатності форм представницької демократії, необхідністю їх доповнити для врахування потреб усіх членів громади.

Важливу роль демократія участі відіграє саме на місцевому рівні і, в першу чергу, на рівні громади. У положенні Європейської хартії місцевого самоврядування, ратифікованій Верховною Радою України ще у 1997 році, задеклароване право громадян на участь в управлінні як один з демократичних принципів, які поділяються всіма державами-членами Євросоюзу. Оскільки Україна взяла на себе зобов'язання щодо проведення реформ відповідно до

законодавства Ради Європи з питань розвитку місцевої демократії та доброго урядування на всіх рівнях. Довгий час практичне запровадження положень Хартії проходило повільно, з великими труднощами і перешкодами. В той час інтерес до розвитку громадянського суспільства був скоріше формальним, влада не була зацікавлена у реальній участі громадян, а тільки у легітимізації своїх рішень. Тому прийняті документи були суто декларативними, націленими на створення враження про демократизацію суспільства.

Однак, на сьогоднішній день в її імплементації в Україні досягнуто значних успіхів, це пов'язано з активним здійсненням реформи децентралізації.

Статтею 140 Конституції України закріплене право громади на здійснення місцевого самоврядування. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначає конституційні норми та визначає форми участі громадян в управлінні громадою.

Участь людей у місцевому самоврядуванні – головний прояв демократії участі, а також сама суть місцевого самоврядування передбачає участь населення в управлінні громадою. Без запровадження механізмів участі місцева демократія є неможливою. Державі вигідно залучати людей до суспільних справ. Корисність участі громадян у прийнятті рішень місцевого самоврядування для громади полягає у тому, що:

- посилюється відповідальність влади, зменшуються зловживання, корумпованість, а отже громадська участь є гарантією дотримання законодавства;

- витрати місцевого бюджету стають більш раціональними;
- береться до уваги більше інформації у складних питаннях;
- рішення точно відповідають проблемам/потреbam населення громади;
- покращується обмін інформацією між населенням, владою та бізнесом і таким чином створюється можливість досягнення спільного розуміння проблем громади, напрямків їх вирішення, спільного бачення майбутнього громади, на яке будуть працювати всі разом;

- будь-хто може долучитись до прийняття рішень чи підтримки діяльності органів місцевого самоврядування.

Але поряд із позитивними сторонами цього процесу, існують і проблемні сторони, зокрема:

- хибна думка посадових осіб про те, що саме вони уповноважені приймати рішення і найкраще знають якими є насущні проблеми і як їх вирішувати;

- небажання посадових осіб органів місцевого самоврядування інформувати населення;

- нерозуміння того, що громадяни є важливим ресурсом який можна ефективно використовувати;

- пасивність частини громадян, які вважають, що для них все повинна зробити держава;

- при залученні громадськості не зрозуміло хто несе відповідальність за прийняті рішення;

- частина громадськості чиї думки та побажання не були враховані залишається не задоволеною і може опиратися реалізації прийнятого більшістю рішення.

Для влади теж є вигоди від участі громади у суспільних процесах, а саме:

- створення позитивного іміджу влади за рахунок відкритості;

- покращення якості владних рішень;

- використання (як правило, безоплатне) додаткових ресурсів - інтелектуальних, матеріальних, фінансових;

- покращення поінформованості людей веде до розуміння ними реальних масштабів проблем, які доводиться вирішувати владі;

- підвищення рівня лояльності членів громади до влади;

- попередження деструктивної соціальної активності мешканців громади;

- спрямування зусиль влади та громади в єдине русло, і як наслідок, досягнення ефекту синергії.

Слід також враховувати ризики, обмеження та недоліки, які виникають через залучення громадян до суспільних процесів, стимули, можливості та перешкоди для залучення громадян відображено у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – SWOT-аналіз залучення громадян до управління громадою

Стимули	Перешкоди
<ul style="list-style-type: none"> - Законодавча підтримка залучення громадян - Невдоволеність існуючим станом справ - Позитивні приклади залучення громадян - Коли рішення приймається колегіально, то його легше реалізувати - Іноземна підтримка залучення - Природне бажання допомогти собі самому 	<ul style="list-style-type: none"> - Стереотипність мислення та поведінки - Нестача коштів у громадян та органів місцевого самоврядування (ОМС) - Відсутність необхідних навиків у ОМС - Відсутність почуття належності до громади та апатія - Незнання психології громадян - Неповага до громадської думки - Недовіра до влади та один до одного - Недосконалість законодавства про залучення громадян - Низька освіченість та культура депутатів - Низька правова, соціальна, комунікаційна освіченість населення - Штучна перерваність традицій
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> - Корегуються рішення влади, вони стають більш обґрунтованими - Зростає довіра до влади - Громадське життя поживавлюється - Спадає соціальна напруга - Зростає авторитет влади - Є способом реалізації непопулярних рішень - Зменшується ймовірність помилок - Руйнуються стереотипи про управлінську діяльність, втілюються європейські принципи врядування 	<ul style="list-style-type: none"> - Можливе існування груп впливу - Можливе протистояння - Опір переминам - Можливе переважання думки частини населення над думкою більшості - Рішення громадян може бути некомпетентним, або ж мати неправовий характер - Нечітка відповідальність посадових осіб - Якщо рішення громади не вдалось реалізувати, то це може призвести до конфліктів, невдоволення чи апатії

Методи та форми залучення громадян до місцевого самоврядування можуть бути різними. Так само може бути різним рівень залучення громадян (див. рис. 1.1) – від пасивного до активного.

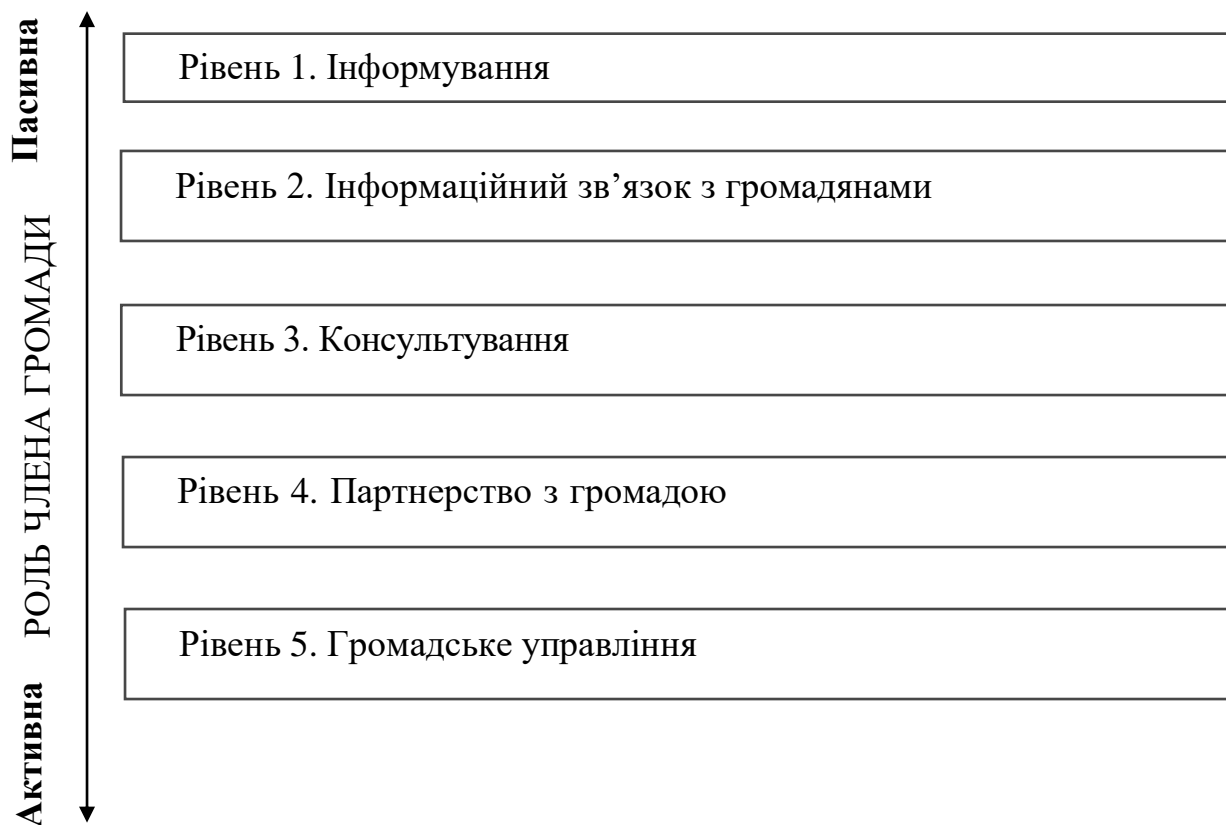

Рисунок 1.1 - Роль мешканців громади у розвитку міста

Від рівня залучення громадян до місцевого самоврядування залежить роль, яку вони можуть відігравати в управлінні справами громади. Кожен рівень є важливим, і рух до вищого рівня активності (4-го чи 5-го рівня) не можливий без забезпечення попереднього рівня. Це означає, що орган місцевого самоврядування повинен інформувати громадян, налагодити зворотній зв'язок з ними, враховувати реакцію на свої дії, а тоді вже спільно приймати рішення та втілювати їх. Для того, щоб відбувався цей перехід від пасивних дій громадян до активних важливим є навчання членів громади веденню дискусій, поданню пропозицій, висловленню ініціативи, спільному прийняттю аргументованих рішень, ознайомленню з принципами публічного адміністрування та ін.

В результаті аналізу практики місцевого самоврядування було встановлено, що у малих і середніх містах є приклади досягнення третього і четвертого рівнів співпраці, тоді як у великих містах України найкращим результатом було досягнення третього рівня.

Взаємодія з громадськістю працівників органу місцевого самоврядування повинно базуватися на дотриманні ряду правил: 1) безперервності; 2) відкритості; 3) довіри влади до громадян; 4) координованості дій; 5) об'єктивності; 6) оптимізму; 7) прямого спілкування; 8) субсидіарності.

1.2 Форми участі громадян у справах громади

Причиною того, що громадяни хочуть приймати участь у житті держави чи громади є те, що вони мають інтереси, реалізувати які важко без такої участі. Отже, потреби мешканців створюють бажання впливати на владу, а щоб впливати необхідні відповідні механізми (форми, види) участі громадян у справах громади, визначені законодавством та нормативно-правовими актами органу місцевого самоврядування. Під механізмами участі громадян у справах громади розуміють тільки ті механізми, які передбачають реагування влади у певний спосіб, тобто ті, які мають певні правові наслідки.

Під формами залучення громадян розуміють дії громадян в певних правових, організаційно-правових та організаційних межах, дії, які реалізують компетенцію членів територіальної громади. Правові межі встановлюються:

- на загальнодержавному рівні рядом Законів України передбачаються різні форми участі громадян;
- на місцевому рівні місцевими радами на підставі статуту територіальної громади.

1. Місцевий референдум. Місцевий референдум є формою розв'язання територіальною громадою місцевих проблем через пряме волевиявлення. Цей механізм участі громадян на даний час є суто декларативним бо не прийнятий закон про місцевий референдум. На місцевому референдумі можуть розглядатись питання: дострокового припинення повноважень місцевого голови та місцевої ради; відчуження, продажу, передачі в довгострокову оренду комунального майна; збільшення чи зменшення території громади; зміни назви населеного пункту та ін.

2. Загальні збори громадян є формою безпосередньої участі членів місцевої громади у вирішенні локальних проблем. Їх доцільно проводити, коли мешканці мають проблему і щоб її вирішити потрібно домовитися між собою, а також спонукати місцеву раду врахувати це колективне рішення у своїй діяльності. Цей вид участі громадян повинен бути доступний для реалізації навіть невеликій групі мешканців громади і сприяти досягненню мети навіть без сприяння влади.

3. Громадські слухання. Громадські слухання – це зустрічі місцевої влади і мешканців громади з метою обговорення питань місцевого самоврядування (наприклад, таких як використання території громади, правил забудови чи благоустрою, співробітництва громад). Такий діалог між владою і громадою:

- створює довіру до влади та втримує її від помилкових рішень;
- необхідний якщо існує ймовірність виникнення соціальної напруги чи конфлікту;
- потрібен щоб дізнатись думку громади коли є декілька варіантів вирішення проблеми;
- потрібен для того, щоб громадяни відчули свою причетність до справ територіальної громади.

4. Місцеві ініціативи. Суть механізму місцевої ініціативи полягає у тому, що група ініціативних громадян самостійно порушує актуальну проблему, обґрунтовує варіант її вирішення та готує проект рішення даного питання. Рада зобов'язана прийняти міри для розв'язання питання, яке є предметом ініціативи. Якщо прийняти конструктивне рішення не вдається, тоді громада може застосувати примусу: збір підписів із обов'язковим розглядом ініціативи на сесії ради.

Така практика є оправданою коли влада не прислухається до думки мешканців, і у такий спосіб вони можуть ініціювати розгляд будь-якого важливого питання, незалежно від голови та депутатів місцевої/селищної ради.

Законодавство не регулює порядок внесення ініціативи, тому це питання повинно бути визначене окремим положенням у статуті громади.

5. Органи самоорганізації населення – це представницькі органи мешканців міста, будинкові та вуличні комітети, комітети мікрорайонів у містах. Органи самоорганізації населення – це юридичні особи, які здатні реалізовувати інтереси мешканців, вони співпрацюють з різними закладами для вирішення місцевих проблем і дають можливість брати участь у громадській роботі всім бажаючим.

6. Громадська експертиза – це форма оцінювання/контролю інститутами громадянського суспільства діяльності органів виконавчої влади з метою виявлення управлінських рішень, які не відповідають інтересам суспільства, підготовки пропозицій/висновків/рекомендацій щодо вирішення суспільних проблем. Здійсненням громадської експертизи можуть займатись громадські організації, роботодавці, засоби масової інформації, профспілки, органи самоорганізації населення. Завданням цього механізму демократії участі є виявлення порушень законодавства та подолання бюрократичності та закритості органів влади.

7. Громадська рада – це тимчасовий орган, утворений при органі виконавчої влади чи органі місцевого самоврядування для представлення інтересів громадян, сприяння участі громадськості у проведенні державної політики в відповідній сфері та підвищення ефективності роботи органу виконавчої влади та місцевого самоврядування. Робота громадської ради спрямована на запобігання та протидію корупції, інформування громадськості, покращення якості рішень, які приймаються органами влади та місцевого самоврядування.

8. Консультації з громадськістю – це процес обміну інформацією між органами влади і громадянами, який створює можливості для залучення громадян до управління державними справами, врахування громадської думки,

сприяє ефективному вирішенню важливих для суспільства проблем, забезпечує відкритість влади.

9. Звернення громадян – це пропозиції громадян викладені у письмовій чи усній формі. Є такі види звернень як пропозиція (зауваження), скарга, заява (клопотання). Пропозиція (зауваження) – це звернення у якому висловлюються думки, рекомендації щодо покращення умов життя людей та роботи органів влади та місцевого самоврядування. Заява (клопотання) – це звернення з проською про сприяння у реалізації прав та інтересів громадян, або інформування про порушення законодавства. Скарга – це звернення з вимогою про захист інтересів громадян.

10. Електронна петиція є колективною скаргою чи пропозицією в електронній формі до органу влади чи місцевого самоврядування. Електронна петиція, яка набрала необхідну кількість голосів на сайті органу влади обов'язково повинна бути розглянута органом влади на сесії.

11. Громадський бюджет – це розподіл частини коштів місцевого бюджету з участю містян через створення проєктів для покращення міста і голосування громадськості за ці проєкти. Використання цього механізму дає змогу знайти порозуміння людей та влади, містянам відчутти свою причетність до справ у громаді.

Зустрічаються також інші способи залучення громадян до суспільних справ, такі як, наприклад, громадські роботи, агенції розвитку; фонди громад; об'єднання співвласників багатоквартирних будинків.

Для вирішення різних завдань використовуються і різні механізми участі. Так, наприклад: для обговорення статуту чи генерального плану потрібно проводити громадські слухання; для обрання старости села чи створення органу самоорганізації населення треба проводити загальні збори; для проведення робіт із благоустрою громади необхідні місцеві ініціативи; для дострокового припинення повноважень депутатів сільської/міської ради – місцевий референдум.

Різні механізми участі мають також різні правові наслідки. Так, наприклад: висновки громадських слухань сільська/міська рада має розглянути, але не зобов'язана враховувати при ухваленні рішень; рішення зборів повинні враховуватись органами влади та місцевого самоврядування; проєкт місцевої ініціативи має в обов'язковому порядку бути розглянутий органом влади і по ньому має бути прийняте рішення.

Результати соціологічного дослідження, проведеного у 2021 році щодо того якими механізмами місцевої демократії користується населення найбільше, то найбільший відсоток населення – коло 70% не користується жодними формами участі у суспільному житті. З тих механізмів, які використовуються населенням найбільший відсоток припадає на збори громадян за місцем проживання – 22,1% і від 0,6% до 6,6% припадає на інші види участі у місцевому самоврядуванні (див. рис. 1.2).

За останні два-три роки чи користувались Ви котримось із перелічених нижче механізмів місцевої демократії? Оберіть усе, що підходить.

(% серед усіх респондентів/-ок)

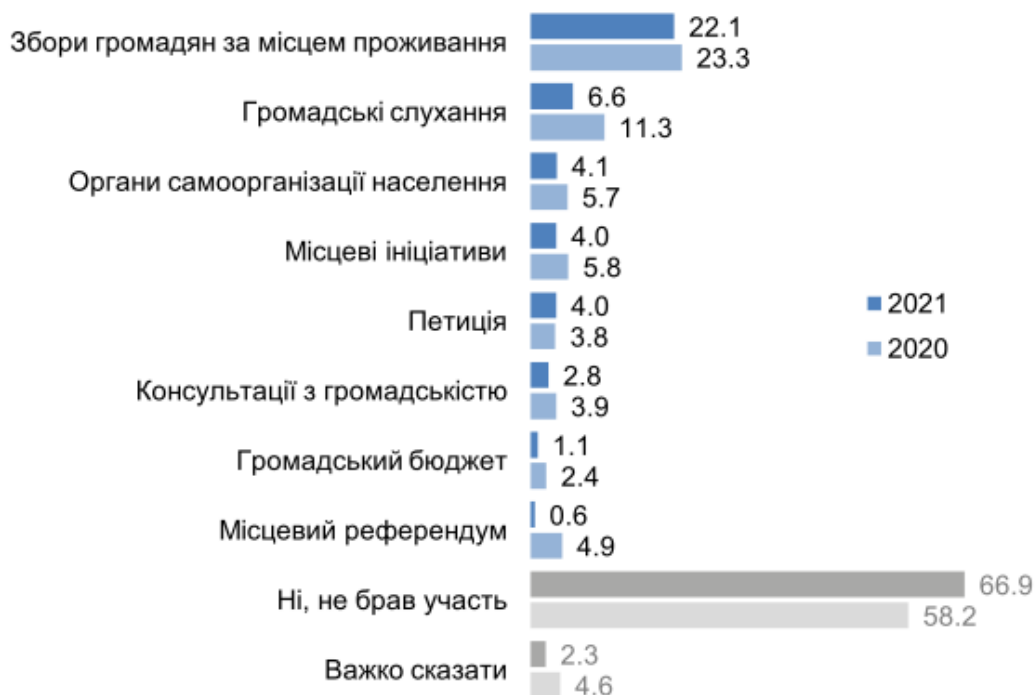

Рисунок 1.2 – Результати опитування щодо використання громадянами механізмів місцевої демократії в Україні у 2020-2021 роках [3]

Якщо проаналізувати відповідь на питання про те, що заважає покращенню ситуації у населеному пункті, бачимо (див. Додаток А), що більша частина цих проблем могла б бути вирішена за умови активної участі громадян у суспільних процесах. Досить багато респондентів говорять про низьку взаємодію влади і громади (23%), неефективне використання фінансів бюджету (22%), некваліфікованість місцевих депутатів (21%), пасивність населення (20%), недостатній рівень згуртованості громади (13%), недостатній рівень досвіду голови громади (12,9%) – а це саме ті проблеми, які вирішуються завдяки механізмам демократії участі.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНЮВАННЯ УЧАСТІ ГРОМАДЯН У СУСПІЛЬНИХ ПРОЦЕСАХ СКАЛАТСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

2.1 Загальна характеристика Скалатської територіальної громади

В рамках адміністративно-територіальної реформи у 2015 р. було утворено Скалатська міська територіальна громада до складу якої входять м. Скалат і шістнадцять навколишніх сіл, територія громади - 224 км². Скалатська ТГ – це середня за величиною промислово-сільськогосподарська громада з населенням 13 596 осіб.

Відстань від громади до районного центру – 23 км, до обласного центру – 35 км. Скалат має добре транспортне сполучення з районним та обласним центрами. Місто розташоване на дорозі загальнодержавного значення Тернопіль – Жванець і через місто проїжджають автобуси, які йдуть по маршруту Гусятин – Тернопіль, автобус до Тернополя відправляється в середньому кожні 30 хв. У той же час бракує маршрутів, які пов'язують місто Скалат з більшістю сіл у громаді.

Громада отримала нові можливості реалізації у 2016-2021 роках важливих соціально-економічних інфраструктурних проектів у сумі 22572,1 тис. грн. За ці кошти міська рада провела ремонт доріг у с. Остап'є та с. Полупанівка, та на очисних спорудах м. Скалат. Також було придбано техніку для МКП «Комунальник», збудовано систему водопостачання в с. Магдалівка, проведено капітальний ремонт частини приміщення Скалатської районної лікарні та закуплено для неї обладнання, капітальний ремонт частини Скалатського будинку культури, проведено заходи з енергозбереження у закладах освіти, культури, медицини.

У жовтні 2019 року було відкрито консультативний пункт для ведення бізнесу в якому надаються консультації щодо започаткування, ведення, розвитку бізнесу.

Щодо земельних ресурсів громади, то площа ріллі становить 17 059 га, більшу частину сільського господарства громади складає рослинництво.

На території громади найбільшими виробниками с/г продукції є: ТОВ «Агро-Млин», ПП «Дари ланів», ПАП «Відродження», ПП «Скалатхлібпромбуд». ТОВ «Скалат-продукт» провадить діяльність із вирощування курей; ТОВ «Агропарк», ТОВ «Агро-млин», ПП Шубяк І.О., ДП «Новосілківський спиртзавод». Фермери лише в невеликих кількостях обробляють свою продукцію.

Мешканці також продають свою продукцію, головним чином молоко та овочі, рідше фрукти (малина, полуниця, смородина), на базарах у Скалаті та сусідніх містах. Диверсифікація с/г виробництва, розвиток малих переробних компаній дозволить створити міцний фундамент для розвитку сільського господарства в громаді.

На території громади видобуваються камінь та вапно в селах Новосілка і Полупанівка. Громада не має можливості в повній мірі використовувати потенціал, пов'язаний з кар'єрами. З одного боку, це місце працевлаштування, з іншого – внаслідок змін в законодавстві податки від роботи цих кар'єрів було перенаправлено з місцевого в державний бюджет, що призвело до значного скорочення дохідної частини бюджету.

Найважливішою соціальною проблемою громади є відсутність роботи. Сезонні виїзди на роботу стали важливою частиною життя багатьох домогосподарств. Більша частина мешканців зайнята веденням особистого селянського господарства та отримують доходи за рахунок заробітків в інших країнах, переважно в Польщі, в більшості випадків це сезонна робота. Частина людей їздить на роботу до Тернополя. Значна частина населення працевлаштована в бюджетній сфері – освітніх та медичних установах.

За шість років існування ТГ м. Скалат надходження до бюджету громади зросли на 38 000 тис. грн. У 2016 році надходження громади становили 69 542,2 тис. грн., тоді як у 2021 році відповідні надходження до бюджету ТГ склали 105 803,9 тис. грн. (див. рис. 2.1).

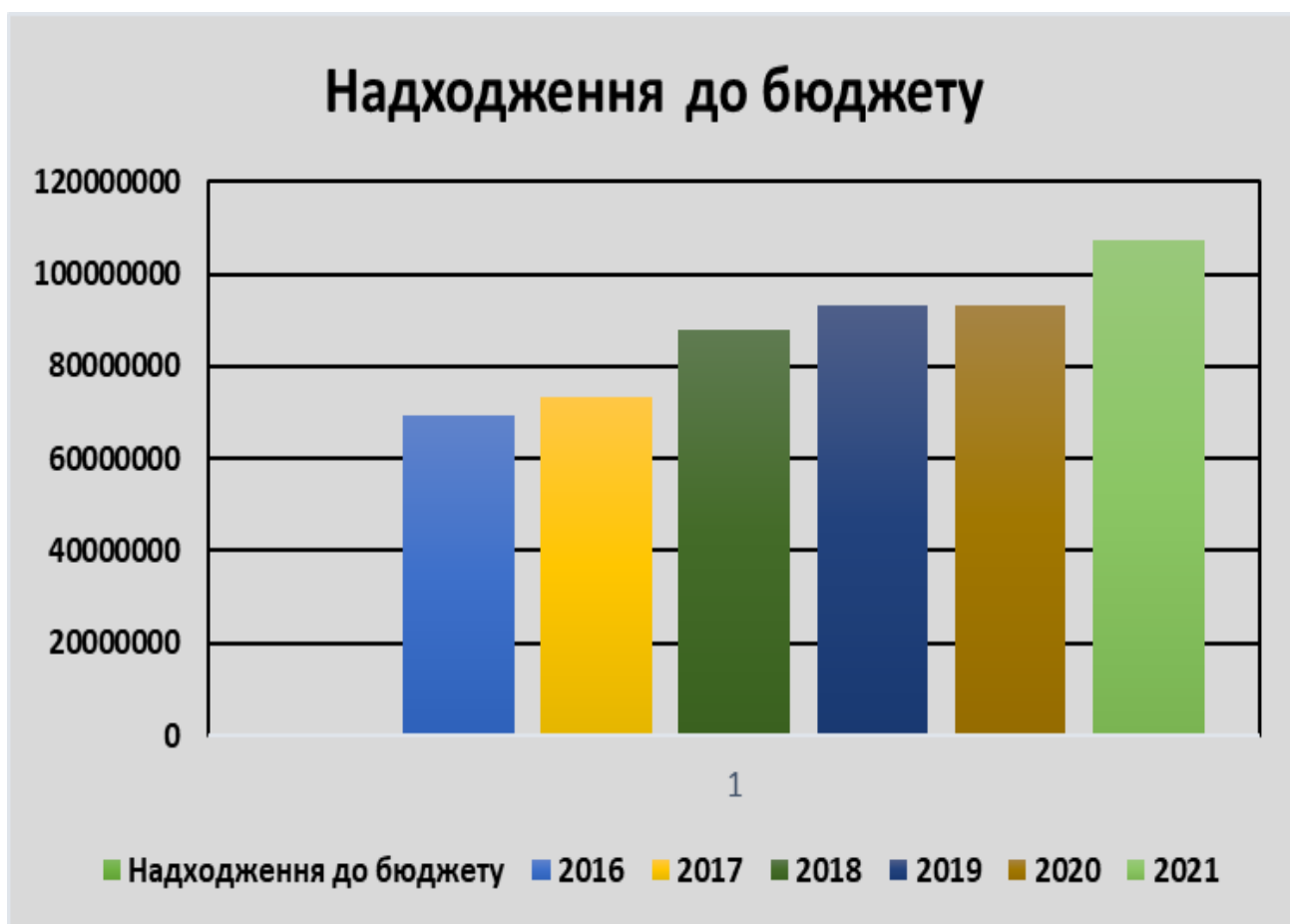

Рисунок 2.1 – Загальні надходження до бюджету Скалатської територіальної громади, грн.

У 2021 р. власних надходжень (без врахування трансфертів) бюджет отримав 51 525,1 тис. грн., порівняно з 2016 р. темп росту складає 222,19%.

Рисунок 2.2 – Власні надходження до бюджету Скалатської територіальної громади, грн.

Офіційні трансферти в 2021 р. надійшли в розмірі 54 278,7 тис. грн., темп росту порівняно з 2016 р. складає 117,12 %.

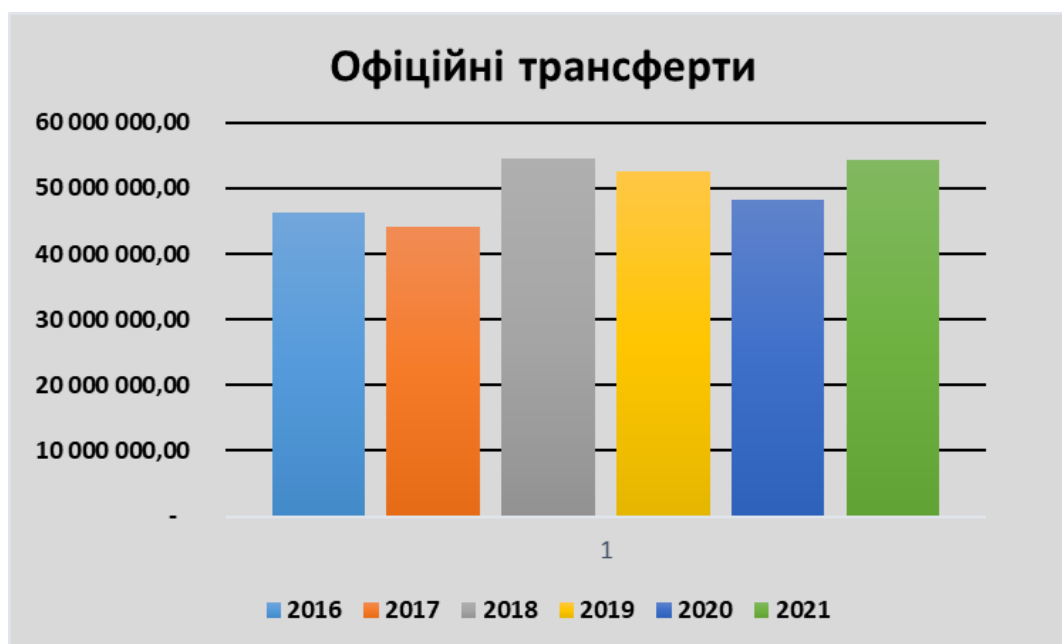

Рисунок 2.3 – Офіційні трансферти до бюджету Скалатської територіальної громади, грн.

Основою бюджетного наповнення є податок на доходи фізичних осіб – 47,76% (див. рис. 2.4).

Рисунок 2.4 – Джерела надходжень до бюджету Скалатської територіальної громади, грн.

Найбільшу частку у видатковій частині бюджету складають витрати на освіту – 65% (див. рис. 2.5).

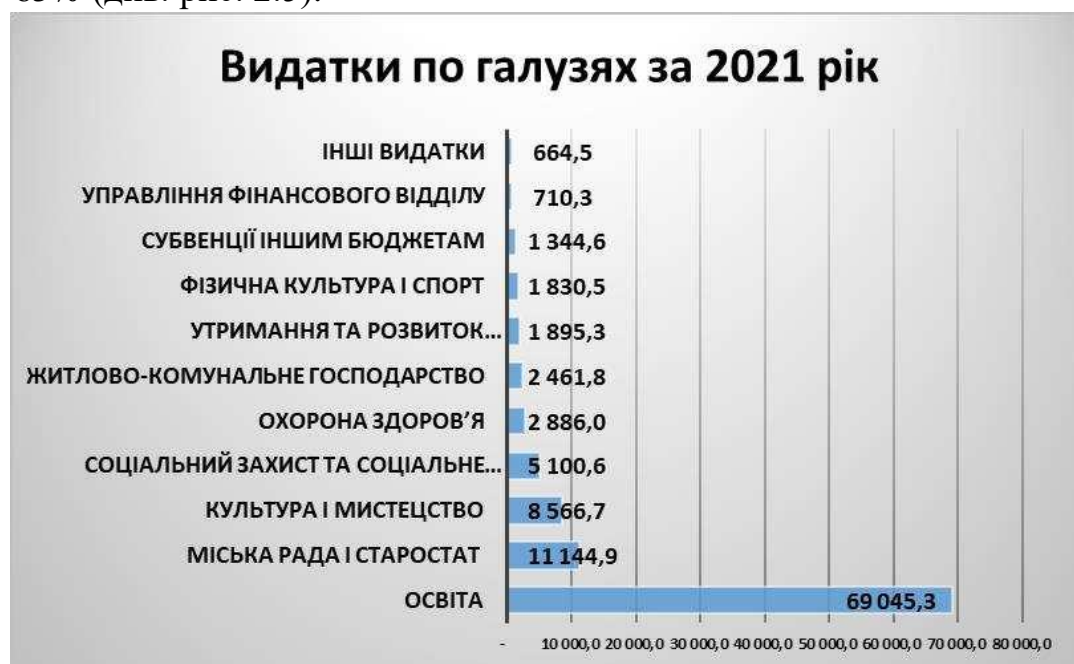

Рисунок 2.5 – Видатки у бюджеті Скалатської територіальної громади, грн.

Громада має вагому історичну спадщину – Скалатський замок XVII ст., але громада не отримує коштів від продажу квитків. Місто не використовує потенціал замку: немає інфраструктури, здатної обслуговувати туристів (у місті немає готелю, один ресторан і той знаходиться далеко від замку). Туристи приїжджають, дивляться замок і їдуть. Громада має будівлі, які можна було б здавати в оренду для ведення господарської діяльності, наприклад, на базі будівлі кінотеатру можна побудувати готель.

На території с. Старий Скалат розташований екологічно чистий ландшафтний заказник «Велике Сідло», де є дві гори, водойма. У с. Городниця-Остап'є знаходяться ботанічні заказники «Гостра могила», «Медобори», «Музикова скеля». На території села виявлено пам'ятки давніх культур – культури кулястих амфор та черняхівської культури. Через с. Полупанівка пролягає «Свята гора», із якої беруть початок цілющі джерела.

Щодо соціальної інфраструктури громади, то вона має мережу 12,8 км водопроводів, розташованих у м. Скалаті. Водопровід було побудовано ще в 1969 р. і на даний час він повністю потребує оновлення (старі труби, низька пропускна здатність), що призводить до погіршення якості води. Відсутність належної каналізаційної мережі також є важливим чинником зниження якості життя мешканців. Стічні води йдуть до водойм або ґрунтів, що призводить до забруднення навколишнього середовища.

У с. Остап'є є водонапірна башта, з якої питна вода доставляється до домашніх господарств та школи. Більшість господарств отримують воду за рахунок власних коштів з використанням власних свердловин. Стічні води виводяться до річок або ґрунту. Важливою проблемою є відсутність очищувальних споруд стічних вод.

У громаді працює комунальне господарство «Комунальник», в якому працюють 26 осіб, відповідальних за водопостачання, чищення, снігоприбирання, вивезення сміття та вуличне освітлення. Із наданої субсидії громада придбала два трактори, причепа, газонокосарки та відгортач снігу.

Громада має сміттєзвалище, але має воно неурегульований статус – сміття не сортується і не є безпечне. Немає відповідного обладнання для очищення сміттєзвалища. Вивезення сміття відбувається лише зі Скалата та двох сіл. У інших місцевостях сміття складається в призначеному місці і забирається.

Важливою соціальною проблемою, що впливає на якість життя населення є низький рівень медичних послуг. На сьогодні громада не має, і в найближчому майбутньому не буде мати відповідних коштів для модернізації лікарні або для рефінансування медичних послуг.

Сфера освіти та культури теж має низку проблем, хоча загальний стан не є критичним. Для забезпечення надання якісних освітніх послуг потрібно провести ремонти та дооснащенні шкіл, скоротити витрати на опалення. Більшість закладів культури потребують ремонту: заміни дахів та вікон, ремонту фасадів, модернізації системи опалення. В бібліотеках немає сучасного комп'ютерного обладнання та доступу до інтернету, не купуються нові книжки.

Великий потенціал мають активні та численні організації рибалок. З метою розвитку фізичної культури мешканців та розвитку спорту громада має намір тісно співпрацювати з організацією «Спорт для всіх» і, у співпраці з нею, створити мережу спортивних інструкторів, відповідальних за заняття спортом у кожному селі.

2.2 Аналіз участі громадян у суспільних процесах Скалатської територіальної громади

Результати дослідження ситуації у Скалатській громаді засвідчили наявність проблем у різних сферах, але в той же час, і наявність значного потенціалу для розв'язання цих проблем та розвитку громади.

Важливим інструментом дослідження Скалатської ТГ є SWOT-аналіз (табл. 2.1), який базується на врахуванні її сильних та слабких сторін, можливостей та загроз її функціонуванню.

Таблиця 2.1 – SWOT-аналіз сильних та слабких сторін розвитку Скалатської громади¹

Сильні сторони	Можливості
<ol style="list-style-type: none"> 1. Наявність робочої сили. 2. Культурно-історична спадщина. 3. Туристичний потенціал. 4. Природні ресурси. 5. ЦНАП в громаді. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Можливість транскордонної співпраці. 2. Альтернативні джерела енергії. 3. Інвестиції трудових мігрантів. 4. Розвиток спортивного відпочинку. 5. Створення туристичних маршрутів. 6. Кооперування з метою виготовлення екологічно чистої продукції.
Слабкі сторони	Загрози
<ol style="list-style-type: none"> 1. Поганий транспортний зв'язок із сусідніми населеними пунктами. 2. Безробіття. 3. Низька платоспроможність населення. 4. Відсутність можливості утилізації ТПВ. 5. Низький рівень громадської активності. 6. Застаріла\відсутня матеріально-технічна база закладів соціальної сфери. 7. Наявність об'єктів незавершеного будівництва. 8. Відсутність зон відпочинку. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Складна екологічна ситуація. 2. Збільшення міграції працездатного населення. 3. Війна в країні, нестабільна соціально-економічна та політична ситуація.

Якраз низький рівень громадської активності не дає змоги реалізувати усі ресурсні можливості громади та вирішити її проблеми. На території громади є

¹ Складено автором самостійно.

сім зареєстрованих громадських організацій, але нажаль, інтерес населення до справ громади залишається доволі низьким.

Нами було проведено опитування 350 мешканців різних населених пунктів громади, людей віком від 18 до 75 років. В анкеті (див. Додаток В) було задано три питання. Перше з них - «За останні два-три роки чи користувались ви котримось із механізмів місцевої демократії». Результати опитування див. рис. 2.6.

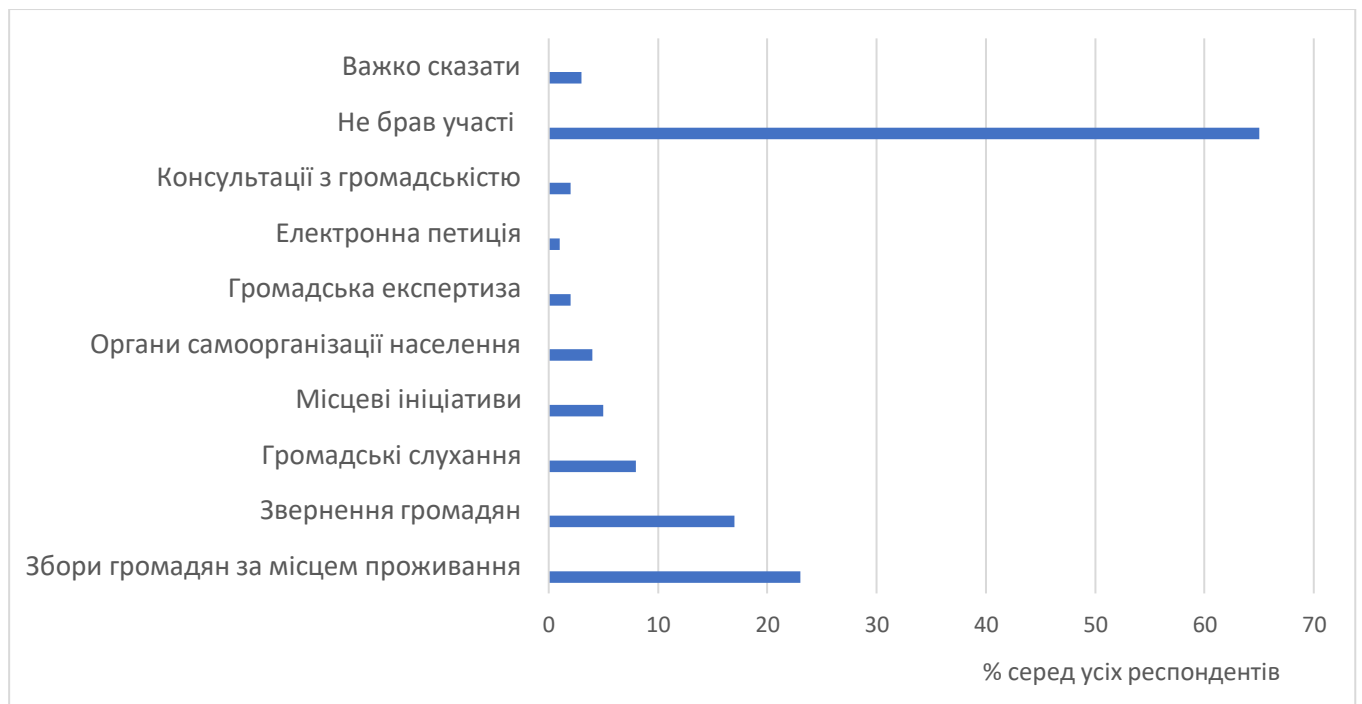

Рисунок 2.6 – Результати опитування мешканців Скалатської громади щодо використання ними механізмів демократії участі

Результати опитування показали (див. рис. 2.6), що переважна більшість громадян (65%) не користуються жодними механізмами участі взагалі, найчастіше громадяни беруть участь у зборах за місцем проживання (22%) та звертаються із зверненнями до органу місцевого самоврядування (17%), тільки окремі мешканці громади беруть участь у громадських слуханнях, місцевих ініціативах, використовують електронну петицію.

Для того, щоб з'ясувати причини пасивності громадян ми задали друге питання – «Якщо ви не користувались механізмами місцевої демократії, то що було причиною цього?», і з отриманих відповідей розуміємо, що таке явище має місце через відсутність досвіду участі мешканців у справах громади (88%), низький рівень обізнаності про механізми участі в управлінні громадою (78%), нездатність влади забезпечити широку участь громадськості в управлінській діяльності (66%), нестачу знань та інформації про те, що відбувається в громаді (63%) і недовіру до влади (58%).

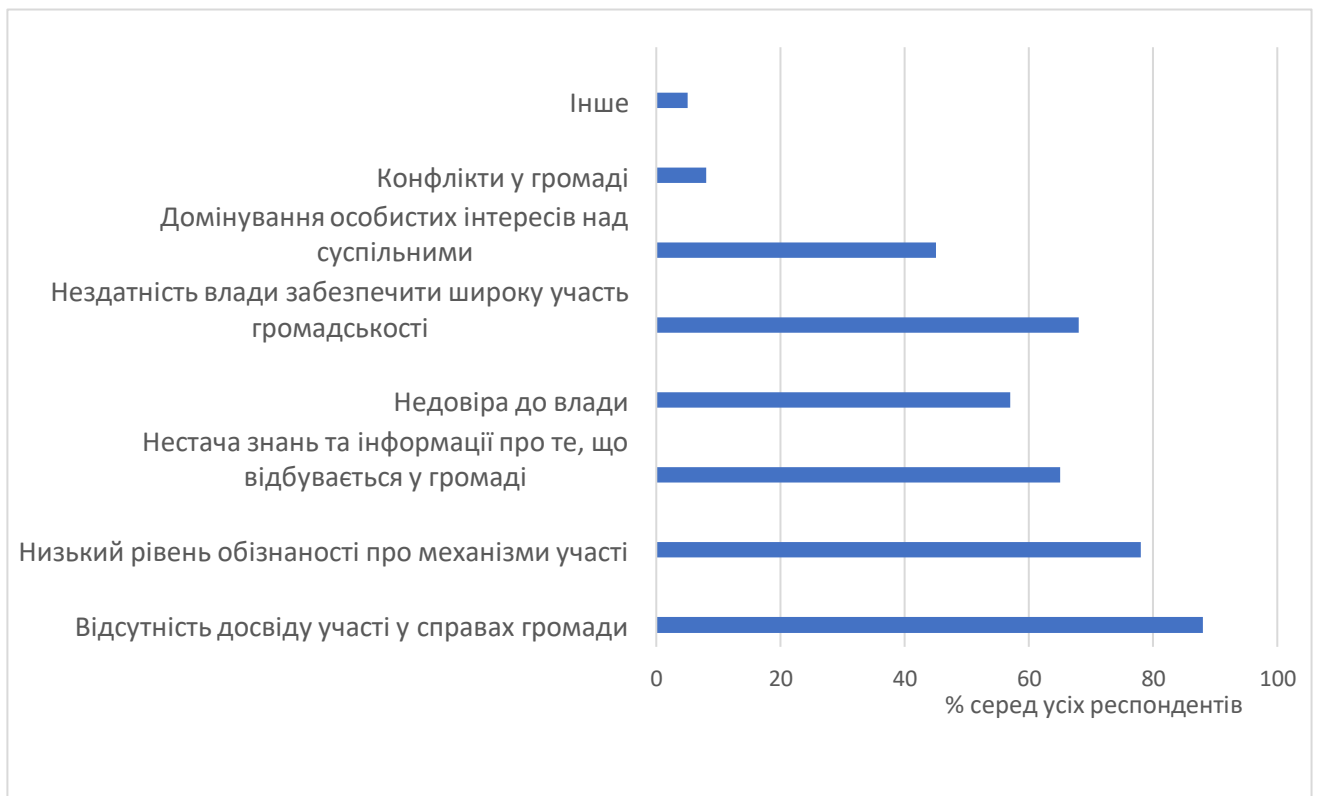

Рисунок 2.7 – Причини низького рівня громадської активності мешканців Скалатської громади

Щодо нестачі інформації про те, що відбувається у громаді, то найбільше опитаних поінформовані про те, що у їхній громаді проводились спортивні заходи, ярмарки, заходи з благоустрою територій, день громади, але не були поінформовані про багато інших важливих для громади питань.

У той же час мешканці в переважній більшості готові брати участь у справах громади (див. рис. 2.8). Про це свідчать відповіді на третє запитання

анкети - «Чи готові ви брати участь в управлінні населеним пунктом в якому проживаєте у найближчій перспективі (протягом поточного року)?». Таким чином, більшість (40%) громадян готові брати участь в управлінні, 33% братимуть участь, але тільки за певних умов (відкритість влади, доступність інформації та ін.), і тільки 27% громадян не планують брати участі в управлінні містом чи селом.

Рисунок 2.8 – Готовність мешканців Скалатської громади до участі у справах громади

Отже, можна сказати, що збоку влади повинно бути зроблено ряд дій на підтримку суспільної активності громадян, бо ця суспільна активність приносить користь всій громаді, вирішує проблеми самих громадян та підсилює потенціал влади, тобто в ній зацікавлені всі.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ УЧАСТІ ГРОМАДЯН У СУСПІЛЬНИХ ПРОЦЕСАХ СКАЛАТСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

3.1 Рекомендації щодо запровадження механізмів демократії участі у Скалатській територіальній громаді

Для запровадження дієвих механізмів участі громадян в управлінні громадою необхідно провести ряд заходів послідовність яких відображено на рисунку 3.1.

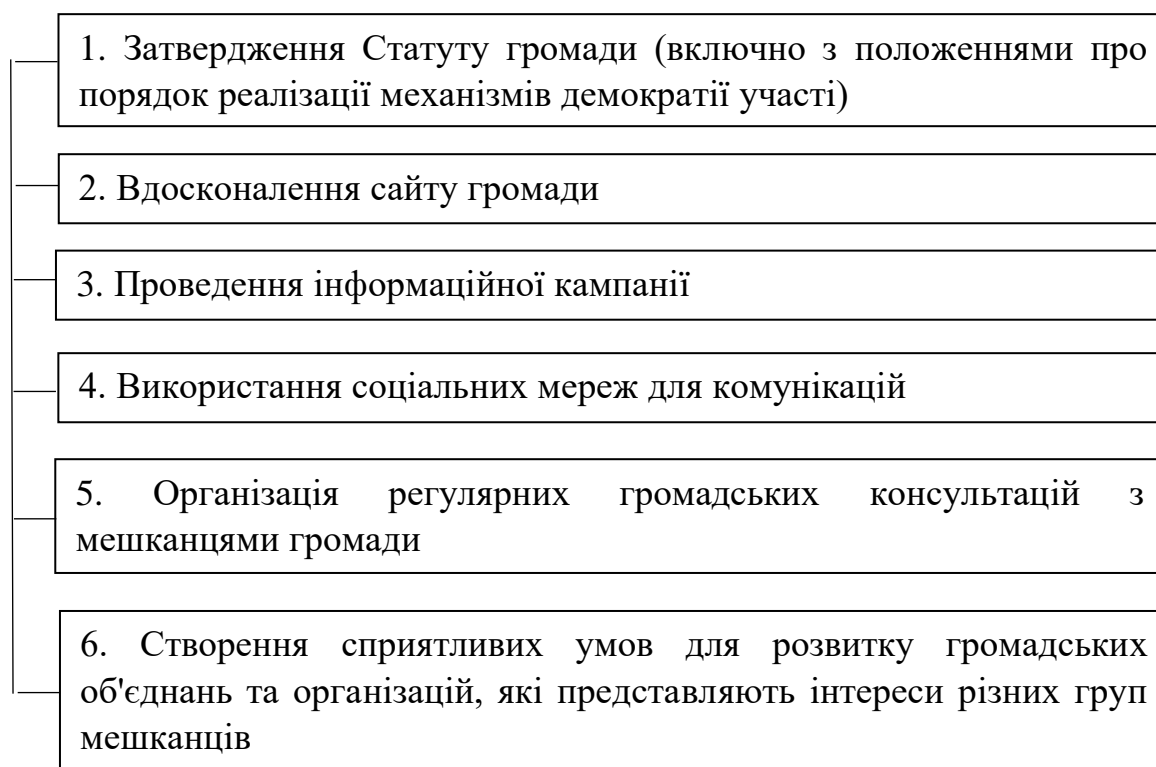

Рисунок 3.1 – Комплекс заходів щодо активізації участі мешканців
Скалатської громади в управлінні

1. Запровадження механізмів громадської участі розпочинається із роботи над положеннями Статуту громади. Те, як громадяни можуть брати участь в прийнятті рішень органом місцевого самоврядування, поряд з іншими нормативними актами, визначає саме Статут територіальної громади. Скалатська міська громада має Статут, але він ще не схвалений.

До Статуту рекомендуємо включити положення про порядок реалізації механізмів демократії участі про: громадський бюджет, громадські слухання, місцеві ініціативи, збори громадян за місцем проживання.

Проекти положень до Статуту можна розробити, використовуючи ті, що вже апробовані іншими громадами України. Потім потрібно провести громадські слухання для обговорення цих положень до Статуту, після того провести загальні збори і прийняти звернення громадян до місцевої ради про порядок реалізації механізмів демократії участі.

Далі потрібно внести проекти положень на розгляд ради органу місцевого самоврядування Скалатської територіальної громади, яка повинна ухвалити відповідне рішення. У своїх діях можна керуватися Законом України «Про місцеве самоврядування» (див. рис. 3.1).

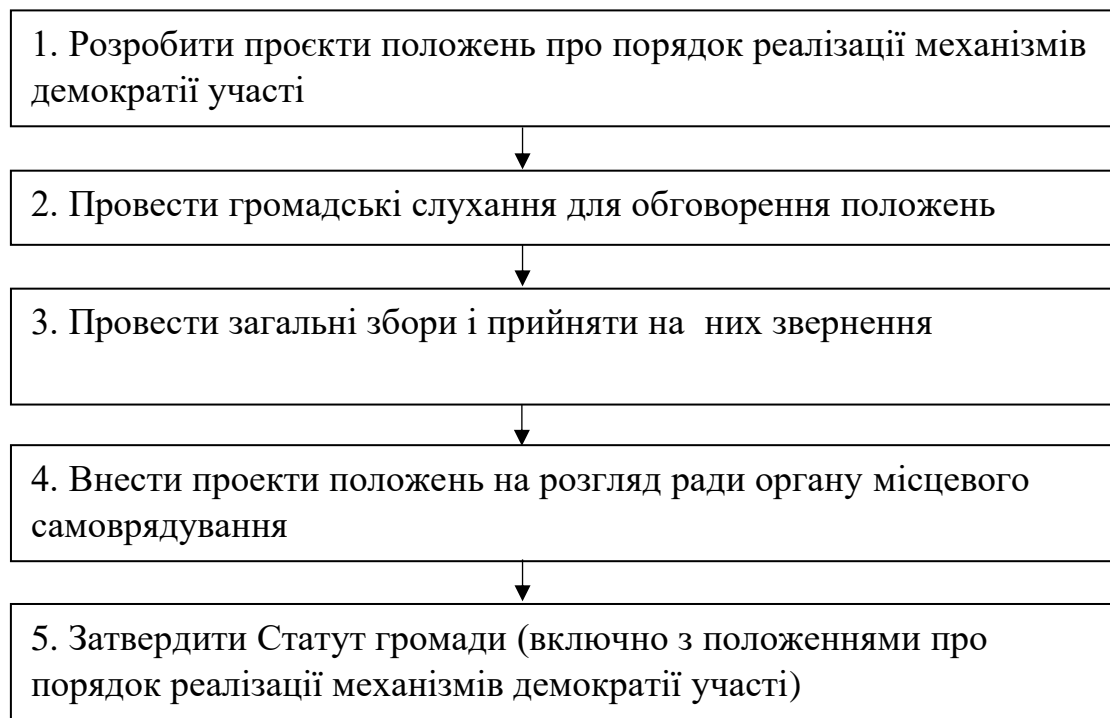

Рисунок 3.1 – Комплекс заходів щодо включення положень про порядок реалізації механізмів демократії участі до Статуту Скалатської громади

2. Створити на офіційному сайті Скалатської громади пункт меню із назвою «Демократія участі» і в ньому розмістити підрозділи:

- «Громадські слухання»;
- «Громадський бюджет»;
- «Місцеві ініціативи»;
- «Збори громадян за місцем проживання».

Діючий сайт громади містить інформацію тільки про єдиний механізм участі громадян в управлінні – громадські слухання. Про інші механізми інформації на сайті немає, і як ми вже з'ясували, вони не використовуються мешканцями громади.

3. Інформувати громадськість про механізми демократії участі та їх використання. Пропонуємо провести широкомасштабну інформаційну кампанію у Скалатській громаді з метою підвищення обізнаності мешканців про їхні права, можливості та важливість участі у прийнятті рішень.

При розрахунку кошторису витрат на проведення інформаційної кампанії слід врахувати необхідність проведення наступних її етапів:

1) виробництво контенту: включає створення текстового, візуального та аудіо контенту, такого як статті, інфографіка, відеоролики, аудіозаписи тощо. Тут потрібно врахувати витрати на розробку, написання, зйомку, монтаж, обробку звуку, редагування та дизайн контенту;

2) соціальні медіа та інтернет-реклама: тут потрібно розглянути витрати на розміщення та просування матеріалів кампанії через соціальні медіа платформи, такі як Facebook, Twitter, Instagram, на розміщення рекламних матеріалів на веб-сайті громади;

3) друк та поширення матеріалів: плануємо друковані матеріали, такі як брошури, листівки та плакати. Тут будуть витрати на друк, пакування та розсилку;

4) організація та проведення зустрічей: плануються проведення публічних зборів і тут потрібно врахувати витрати на оренду приміщень, аудіо-відео техніку;

5) оплата персоналу: витрати на оплату роботи співробітників, які будуть працювати над реалізацією інформаційної кампанії, таких як менеджер проєкту, копірайтер, дизайнер, веб-розробник та інші необхідні спеціалісти;

б) моніторинг та оцінка: фінансування для моніторингу та оцінки ефективності вашої інформаційної кампанії. Це може включати оплату зовнішніх консультантів, проведення опитувань, збір та аналіз даних, а також організацію звітування.

Загальна вартість інформаційної кампанії становитиме 30 000 грн., її виконавці та джерела фінансування відображено у табл. 3.1. Інформаційна кампанія може проходити на умовах співфінансування - за рахунок коштів з бюджету та грантових коштів.

Таблиця 3.1 – Кошторис витрат на проведення інформаційної кампанії щодо механізмів демократії участі у Скалатській громаді

№	Статті витрат	Сума, грн.	Джерела фінансування
1.	Виробництво контенту	6 000	Бюджет громади
2.	Соціальні медіа та інтернет-реклама	5 000	Грантові кошти
3.	Друк та поширення матеріалів	3 000	Бюджет громади
4.	Організація та проведення зустрічей	3 000	Бюджет громади
5.	Оплата персоналу	10 000	Грантові кошти
6.	Моніторинг та оцінка	3 000	Бюджет громади
	Всього	30 000	

Інформаційна кампанія може бути проведена за допомогою різноманітних засобів і стратегій. Ось кілька кроків, які можна врахувати при проведенні інформаційної кампанії:

1) визначити цілі. Чітко визначити мету інформаційної кампанії – підвищити освіченість громадян, мобілізувати громадську підтримку, залучити громадян до участі у прийнятті рішень;

2) визначити аудиторію. Цільовою аудиторією є всі повнолітні мешканці громади. Вивчення потреб, інтересів та комунікаційних звичок цільової аудиторії допоможе створити ефективну стратегію її залучення;

3) розробити повідомлення. Створити ясне, привабливе та зрозуміле повідомлення, яке висвітлює головну мету. У повідомленні потрібно використовувати просту мову і конкретні приклади для пояснення важливих понять;

4) вибрати канали комунікації. Визначити найефективніші канали комунікації для цільової аудиторії. Найкраще досягають нашу цільову аудиторію соціальні медіа, веб-сайт, листівки, брошури, плакати, зустрічі;

5) створити зміст. Розробити різноманітний, високої якості зміст, що привертає увагу. Це можуть бути статті, інфографіка, відеоролики, історії успіху, свідчення, опитування, блоги тощо;

6) спланувати розклад. Створити детальний план розкладу інформаційної кампанії, щоб забезпечити постійний потік змісту і комунікації з цільовою аудиторією. Визначити дати, коли буде опубліковано новий зміст, оновлено соціальні медіа та проводитимуться події або акції;

7) взаємодіяти з аудиторією. Створити можливості для взаємодії з аудиторією. Відповідати на коментарі, запитання та обговорення у соціальних медіа. Запрошувати громадян до участі в дискусіях, опитуваннях або зборі думок;

8) співпраця з партнерами. Розглянути можливість співпраці з іншими громадськими організаціями, неприбутковими організаціями, медіа або урядовими органами. Об'єднання зусиль може посилити ефективність інформаційної кампанії та забезпечити більше охоплення аудиторії;

9) оцінка та аналіз. Встановити метрики успішності та здійснювати оцінку ефективності інформаційної кампанії. Відстежувати кількість переглядів, реакцій, коментарів та вплив, який вона має на цільову аудиторію. Аналізувати ці дані, щоб вдосконалювати стратегію і вносити необхідні зміни;

10) неперервна комунікація. Після завершення інформаційної кампанії необхідно продовжувати спілкуватися з аудиторією, забезпечити постійну комунікацію, оновлювати громадські форуми або платформи;

11) залучати впливових осіб. Корисно залучити впливових осіб, які підтримують заявлену мету. Це можуть бути відомі фахівці, громадські діячі, політики або суспільні лідери. Вони можуть допомогти збільшити обізнаність і привернути більше уваги до інформаційної кампанії;

12) використання емоційного зв'язку. Включити емоційний зв'язок в інформаційну кампанію. Використовувати реальні історії, свідчення або відеоролики, які стимулюють почуття співчуття, солідарності та мотивації до дії. Емоційний зв'язок може допомогти залучити більше уваги та активнішу підтримку;

13) сприяти взаємодії та обміну думками. Створити платформи або форуми для взаємодії між учасниками кампанії. Це можуть бути онлайн-дискусії, вебінари, круглі столи або зустрічі. Сприяйте обміну думками, ідеями та досвідом між учасниками, щоб зміцнити спільноту та активізувати діалог;

14) показувати приклади успіху. Поділитись прикладами успішних ініціатив або проєктів, які вже впроваджені в інших місцях або спільнотах. Це допоможе стимулювати інтерес і надихнути громадян до дії.

4. Використання соціальних мереж для комунікацій. Існує багато різних популярних соціальних мереж, такі як Facebook, Twitter, Instagram, Viber вони можуть використовуватися для комунікації громадян з органом місцевого самоврядування. Ось декілька переваг використання соціальних мереж для комунікацій:

- широке охоплення аудиторії;

- більш неформальний спосіб спілкування;
- взаємодія та обмін інформацією в реальному часі;
- швидке поширення інформації.

5. Громадські консультації. Потрібно організувати регулярні громадські консультації з мешканцями громади. Це можуть бути публічні збори, форуми, круглі столи або конференції, де громадяни можуть висловлювати свої думки, ідеї та пропозиції з приводу важливих рішень та проектів.

6. Громадські об'єднання. Створення сприятливих умов для розвитку громадських об'єднань та організацій, які представляють інтереси різних груп мешканців. Їм потрібно надати можливості брати участь у консультаціях, обговореннях та прийнятті рішень.

Активізація участі мешканців громади в управлінні нею принесе значну суспільну користь (див. рис. 3.1) як для громадян, так і для органу місцевого самоврядування – це, зокрема:

- зміцнення демократії, оскільки робить процес управління більш відкритим та прозорим;

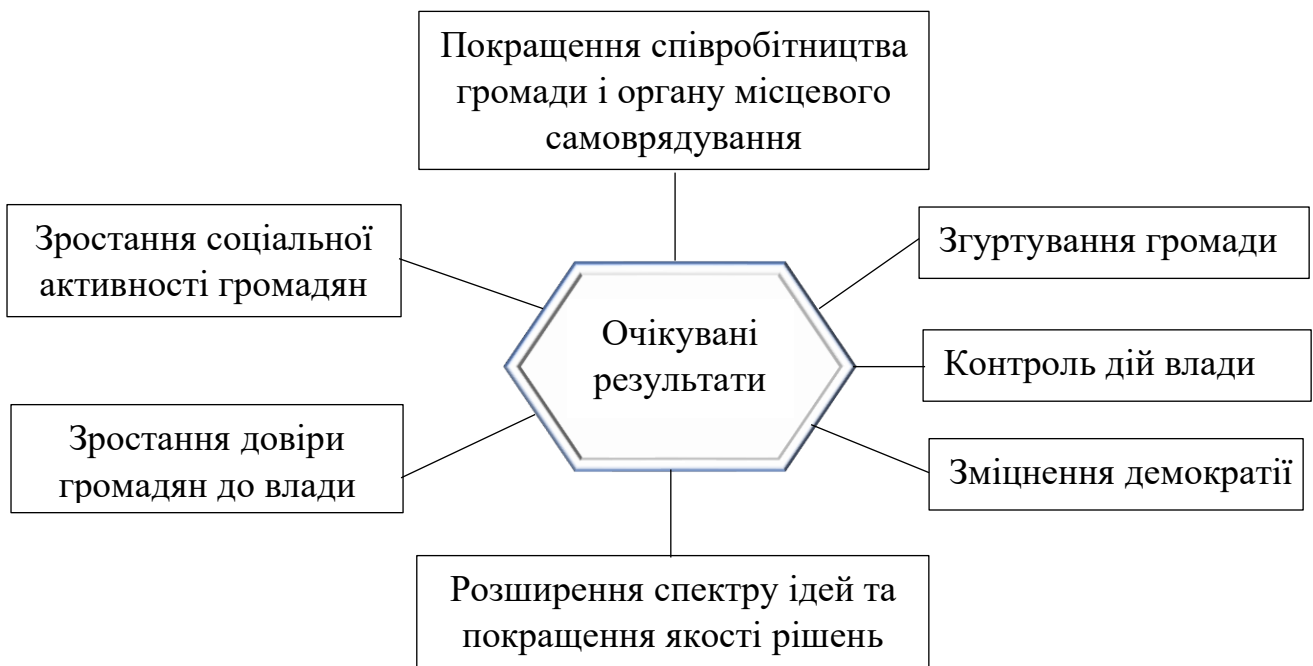

Рисунок 3.1 – Очікувані результати від активізації участі громадян в управлінні громадою

- збільшення довіри: громадяни, які беруть участь в управлінні громадою, почуваються більш задоволеними і сприймають рішення як більш легітимні. Це сприяє зростанню довіри до урядових органів та зміцненню відносин між громадянами та урядом.

- розширення спектру ідей та рішень, покращення якості прийнятих рішень: залучення громадян до управління громадою допомагає збирати більше інформації, різноманітні погляди та експертні знання. Це підвищує якість прийнятих рішень, оскільки вони базуються на широкому спектрі думок та досвіді різних громадських груп;

- посилення відповідальності та ефективності: коли громадяни беруть активну участь у управлінні громадою, це спонукає урядові органи бути більш відповідальними перед громадянами. Громадська участь також сприяє більш ефективному використанню ресурсів та забезпечує відповідність прийнятих рішень потребам громади;

- зростання соціальної активності громадян: участь у управлінні громадою надає громадянам можливість впливати на розвиток своєї громади, розширює їхні навички управління, спілкування та прийняття рішень. Це сприяє розвитку громадського лідерства та формуванню активних громадян, які відчують свою відповідальність за розвиток свого оточення.

Загалом, активізація участі громадян в управлінні громадою має потенціал змінити спосіб, яким влада працює і взаємодіє з громадянами. Це сприяє створенню більш справедливих, розумних та стало-орієнтованих на громадські потреби рішень.

3.2 Шляхи запровадження механізмів демократії участі через залучення грантових коштів

Не дивлячись на те наскільки фінансово спроможною є громада, вирішити всі її проблеми за рахунок місцевого бюджету може бути складно, але під силу за рахунок грантових грошей. Отже, для фінансування витрат пов'язаних із розвитком механізмів участі громадян в управлінні громадою пропонуємо залучати позабюджетні джерела фінансування – грантові ресурси. Практика пошуку грантових програм та співпраці з різними фондами є поширеною в багатьох країнах.

Україна має різні грантові проекти з розвитку демократії участі, які спрямовані на підтримку громадської участі, розвиток громадянського суспільства та зміцнення демократичних процесів. Ось кілька прикладів таких грантових програм і фондів:

- програма "Демократична практика" (Democratic Practice Program) - це ініціатива фонду "Міжнародний Ренесанс" (International Renaissance Foundation);

- програма "Децентралізація та розвиток місцевого самоврядування" (Decentralization and Local Government Development) - це грантова програма Швейцарсько-Українського проекту "Підтримка децентралізації в Україні" (Swiss-Ukrainian Decentralization Support Project);

- фонд "Громадськість та демократія" (Civicness and Democracy Fund);

- програма "Розвиток місцевої демократії" (Local Democracy Development Program) - це ініціатива Міжнародного фонду "Відродження" (International Renaissance Foundation).

Назва проекту - «Активізація демократії участі у громаді». Проект буде спрямовано на жителів Скалатської ТГ. До проекту пропонуємо залучити:

- Департамент економічного розвитку і торгівлі Тернопільської ОДА;
- Скалатська територіальна громада;
- Громадська організація «Сила громад».

Виходячи із мети проєкту «Активізація демократії участі у громаді», сформулюємо його завдання:

- 1) створити дієве партнерство влади та громадськості для прийняття максимально ефективних рішень;
- 2) виявити та підтримати ініціативних громадян та лідерів громади;
- 3) згуртувати територіальну громаду;
- 4) сприяти самоорганізації мешканців громади;
- 5) посилити відповідальність та ефективність роботи органу місцевого самоврядування;
- 6) запровадити прогресивні європейські та світові підходи до участі громадян в управлінні громадою.

Очікувані результати реалізації проєкту «Активізація демократії участі у громаді»:

1. Затвердження Статуту громади (включно з положеннями про порядок реалізації механізмів демократії участі).
2. Вдосконалення сайту громади.
3. Проведення інформаційної кампанії.
4. Використання соціальних мереж для комунікацій.
5. Організація регулярних громадських консультацій з мешканцями громади.
6. Створення сприятливих умов для розвитку громадських об'єднань та організацій, які представляють інтереси різних груп мешканців.

Результати реалізації проєкту «Активізація демократії участі у громаді» буде поширено серед зацікавлених користувачів. Етапи реалізації проєкту подано в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Етапи реалізації проєкту «Активізація демократії участі у громаді» у 2023 році

Етапи	Термін виконання					
	липень	серпень	вересень	жовтень	листопад	грудень
1	2	3	4	5	6	7
1. Установча зустріч по проєкту						
2. Затвердження Статуту Скалатської ТГ (включно з положеннями про порядок реалізації механізмів демократії участі)						
3. Вдосконалення сайту Скалатської ТГ						
4. Проведення інформаційної кампанії						
5. Використання соціальних мереж для комунікацій.						
6. Організація регулярних громадських консультацій з мешканцями громади						
7. Створення сприятливих умов для розвитку громадських об'єднань та організацій, які представляють інтереси різних груп мешканців						
8. Поширення інформації про успішний досвід проєкту через Скалатську ТГ						
9. Організація та проведення заключної зустрічі по проєкту						
10. Складання звітів за результатами виконання проєкту						
11. Здійснення координаційного, бухгалтерського, банківського і транспортного супроводу проєкту						

Інноваційність проєкту полягає у створенні моделі спільної діяльності «Влада-громадськість» заради розвитку демократії участі. Запропонований

підхід повинен принести позитивний результат, оскільки громадська організація, регіональна та місцева влада виступають ініціаторами проєкту та будуть його реалізовувати. Перелік головних ризиків проєкту подано у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Головні ризики проєкту «Активізація демократії участі у громаді» та заходи щодо мінімізації ризиків

Ризик	Ступінь ризику (високий / середній / низький)	Заходи щодо мінімізації ризиків
Пасивність громадян	високий	Проведення промоційних заходів, інформування, роз'яснювальної роботи серед населення Скалатської ТГ.
Конфлікти «громадяни-влада», «громадяни-громадяни»	середній	Інформування громадськості про діяльність органу місцевого самоврядування, заручення громадян до прийняття рішень

Функції учасників проєкту:

- Департаменту економічного розвитку і торгівлі Тернопільської ОДА, забезпечуватиме організаційно-методичний та інформаційний супровід реалізації проєкту. Центр підтримки підприємництва, що діє при Департаменті, надаватиме методичний супровід учасників проєкту;
- Скалатська територіальна громада в особі Скалатської міської ради співфінансуватиме проєкт і заходи в рамках проєкту;
- громадська організація «Сила громад» здійснюватиме поширення інформації про успішний досвід проєкту через Скалатську ТГ. Бюджет проєкту представлено у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 – Бюджет проекту «Активізація демократії участі у громаді»,
грн.

Категорія витрат	К-сть одиниць	Вартість одиниці	Обсяг співфінансу- вання від потенційного грантодавця	Обсяг співфінансу- вання від Скалатської ТГ	Загальна вартість
1. Персонал					
Оплата праці керівника проекту	6 місяців	9 000	9 000	0	54 000
Оплата праці бухгалтера проекту	6 місяців	7 000	7 000	0	42 000
Оплата праці ІТ-фахівця	6 місяців	8 000	8 000	0	48 000
Разом за статтею 1			144 000	0	144 000
2. Транспорт					
Транспортні витрати для потреб проекту	10 поїздок	400	0	4 000	4 000
Загалом за статтею 2			0	4 000	4 000
3. Зустрічі/тренінги/ семінари/ тощо					
Витрати на проведення інформаційної кампанії	1	30 000	0	30 000	30 000
Загалом за статтею 3				30 000	30 000
4. Інші види витрат					
Інші види витрат		20 000	0	20 000	20 000
Загалом за статтею 4			0	20 000	20 000
Обсяг співфінансування			144 000	54 000	198 000
Загальний бюджет проекту					198 000

Отже, загальний бюджет проекту складатиме 198 000 грн. При цьому частка потенційного донора (грантодавця) становитиме 72,7%, а частка Скалатської міської ТГ – 27,3%.

РОЗДІЛ 4

БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ, ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ

4.1 Фізіологічні особливості різних видів діяльності

Вихідною методологічною базою охорони праці як наукової дисципліни є концепція діяльності. Діяльність – специфічна, притаманна людині, форма активного ставлення до навколишнього світу. Будь-яка діяльність складається з мети, засобів, результату та власне процесу діяльності. Діяльність є реальною рушійною силою суспільного прогресу та запорукою існування суспільства.

В історичному аспекті розвитку трудової діяльності людини можна виділити три основні стадії праці: ручна, механізована та автоматизована.

Протягом тривалого часу, майже до початку нашого століття, функції людини стосовно техніки залишались в основному енергетичними, тобто для керування технікою людина користувалась своєю мускульною силою. І ця праця характерна складними руховими процесами, які вимагали значних затрат фізичної сили, високої координації рухів, спритності.

З появою на початку ХХ століття нових видів техніки (автомобіль, літак) виникла потреба врахування психологічних можливостей людини, таких як швидкість реакції, особливості пам'яті та уваги, емоційний стан та ін. З широким впровадженням автоматичних систем керування, комплексної механізації та автоматизації виробничих процесів виникли зміни у фаховій структурі праці, пов'язані з появою операторської діяльності.

Особливості операторської діяльності значно змінили працю людини. Збільшилась напруженість праці тому, що перед оператором постає завдання керувати все більшою кількістю об'єктів та параметрів. Людина має справу не з прямим спостереженням, а з інформаційним відображенням. Зростають вимоги до точності, швидкості та надійності дій людини, до швидкості психологічних процесів. Трудова діяльність супроводжується значними витратами нервово-

емоційної та розумової енергії.

Комп'ютеризація та роботизація, з одного боку, розширили можливості людини, а з іншого, значним чином змінили вимоги до її діяльності. Вже не потрібна примітивна праця з використанням монотонних фізичних операцій, з шаблонною розумовою діяльністю. Збільшилась потреба у творчій висококваліфікованій праці. Ускладнилась проблема узгодження умов праці, конструкції устаткування з психологічними та фізіологічними можливостями людини.

Таким чином ручна, механізована та автоматизована праця відрізняються величиною фізичного навантаження та нервово-емоційного напруження, які впливають на фізичні та психічні можливості людини.

Важливе значення з точки зору фізіології праці має вивчення протікання психічних та фізіологічних процесів під час трудової, діяльності людини, яку можна умовно поділити на фізичну та розумову.

Фізична діяльність визначається в основному роботою м'язів, до яких в процесі роботи посилено припливає кров, забезпечуючи надходження кисню та вилучення продуктів окислення. Цьому сприяє активна робота серця та органів дихання. При цьому відбувається витрата енергії. За величиною енерговитрат роботи поділяють на три категорії – легкі, середньої важкості та важкі, перші дві з яких у свою чергу поділяються на відповідні групи (табл. 4.1).

Таблиця 4.1 – Категорії робіт за ступенем важкості

Категорія робіт	Енерговитрати	
	Ват	Ккал/год
Легкі:		
1а	До 139	До 120
1б	140—174	121-150
Середньої важкості:		
2а	175—232	151-200
2б	233—290	201-250
Важкі:	Понад 290	Понад 250

До категорії 1а належать роботи, які виконуються сидячи та супроводжуються незначним фізичним напруженням (професії сфери управління, швейного і годинникового виробництва).

До категорії 1б належать роботи, які виконуються сидячи або пов'язані з ходінням та супроводжуються деяким фізичним напруженням (ряд професій на підприємствах зв'язку, контролери, майстри).

До категорій 2а належать роботи, які пов'язані з постійним ходінням, переміщенням дрібних (до 1кг) виробів або предметів у положенні стоячи або сидячи і які потребують незначного фізичного напруження (ряд професій у прядильно-ткацькому виробництві, механоскладальних цехах).

До категорії 2б належать роботи, які пов'язані з ходінням і переміщенням вантажів масою до 10 кг (ряд професій машинобудування, металургії).

До категорії важких належать роботи, які пов'язані з постійними переміщеннями, пересуванням і перенесенням значних (понад 10 кг) вантажів і які вимагають значних фізичних зусиль (ряд професій з виконанням ручних операцій металургійних, машинобудівних, гірничовидобувних підприємств).

Чим вища категорія виконуваної роботи, тим більше навантаження на опорно-рухову, дихальну та серцево-судинну системи. Так частота серцевих скорочень, яка в стані спокою становить 65-70 скорочень на хвилину, при виконанні важких робіт може зростати до 150-170. Легенева вентиляція так само, як і частота серцевих скорочень підвищується паралельно зростанню інтенсивності виконуваної роботи. Вентиляція легень, що складає 6-8 літрів повітря на хвилину у стані спокою, під час важкої фізичної роботи може доходити до 100 і більше літрів на хвилину. Під час інтенсивної роботи відбуваються зміни і деяких інших функцій організму.

Розумова діяльність людини визначається в основному участю в трудовому процесі центральної нервової системи та органів чуття. При розумовій роботі уповільнюється частота серцевих скорочень, підвищується кров'яний тиск, послаблюються обмінні процеси, зменшується кровопостачання

кінцівок та черевної порожнини, водночас збільшується кровопостачання мозку (у 8-10 разів порівняно зі станом спокою). Розумова діяльність дуже тісно пов'язана з роботою органів чуття, в першу чергу органів зору та слуху. Порівняно з фізичною діяльністю при окремих видах розумової діяльності (робота конструкторів, операторів ПК, учнів та вчителів) напруженість органів чуття зростає в 5-10 разів. Це зумовлює більш жорсткі вимоги щодо рівнів шуму, вібрації, освітленості саме при розумовій діяльності.

Незважаючи на суттєві відмінності, поділ трудової діяльності на фізичну та розумову досить умовний. З розвитком науки та техніки, автоматизації та механізації трудових процесів, межа між ними все більше згладжується.

При інтенсивній та довготривалій роботі може настати втома, для якої характерним є зниження працездатності. Під втомою розуміють сукупність тимчасових змін у фізіологічному та психічному стані людини, які з'являються внаслідок напруженої та тривалої діяльності і призводять до погіршення її кількісних та якісних показників. Втома є захисною реакцією, яка спрямована проти виснаження функціонального потенціалу організму людини. Після відпочинку втома зникає, а працездатність поновлюється. Втома може виникнути як при інтенсивній фізичній, так і при розумовій діяльності, хоча при останній вона менш помітна. Стан втоми, як правило, супроводжується відчуттям стомленості - суб'єктивним вираженням процесів, які відбуваються в організмі при втомі. Важливо щоб втома, накопичуючись, не перейшла в перевтому, оскільки при ній можливі паталогічні зміни в організмі людини та розвиток захворювань центральної нервової системи.

4.2 Вплив параметрів мікроклімату на самопочуття людини

Параметри мікроклімату справляють безпосередній вплив на самопочуття людини та його працездатність. Зниження температури за всіх інших однакових умов призводить до зростання тепловіддачі шляхом конвекції та випромінювання і може зумовити переохолодження організму.

Підвищення швидкості руху повітря погіршує самопочуття, оскільки

сприяє підсиленню конвективного теплообміну та процесу тепловіддачі при випаровуванні поту.

При підвищенні температури повітря мають місце зворотні явища. Встановлено, що при температурі повітря понад 30°C працездатність людини починає падати. За такої високої температури та вологості практично все тепло, що виділяється, віддається у навколишнє середовище при випаровуванні поту. При підвищенні вологості піт не випаровується, а стікає краплинами з поверхні шкіри.

Недостатня вологість призводить до інтенсивного випаровування вологи зі слизових оболонок, їх пересихання та розтріскування, забруднення хвороботворними мікробами.

Вода та солі, котрі виносяться з організму з потом, повинні заміщуватися, оскільки їх втрата призводить до згущення крові та порушення діяльності серцево-судинної системи.

Зневоднення організму на 6% викликає порушення розумової діяльності, зниження гостроти зору. Зневоднення на 15...20% призводить до смертельного наслідку.

Втрата солі позбавляє кров здатності утримувати воду та викликає порушення діяльності серцево-судинної системи. За високої температури повітря і при дефіциті води в організмі посилено витрачаються вуглеводи, жири, руйнуються білки.

Для відновлення водяного балансу рекомендується вживати підсолену (0,5% NaCl) воду (4-5 л на людину за зміну), білково-вітамінний напій, охолоджену питну воду або чай.

Тривалий вплив високої температури у поєднанні зі значною вологістю може призвести до накопичення теплоти в організмі і до гіпертермії – стану, при котрому температура тіла піднімається до 38...40 °C. При гіпертермії, як наслідок, тепловому ударі, спостерігається головний біль, запаморочення, загальна слабкість, спотворення кольорового сприйняття, сухість у роті, нудота,

блювання, потовиділення. Пульс та частота дихання прискорюється, в крові зростає вміст залишкового азоту та молочної кислоти. Спостерігається блідість, посиніння шкіри, зіниці розширені, часом виникають судоми, втрата свідомості.

За зниженої температури, значної рухомості та вологості повітря виникає переохолодження організму (гіпотермія). На початковому етапі впливу помірного холоду спостерігається зниження частоти дихання, збільшення об'єму вдиху. За тривалого впливу холоду дихання стає неритмічним, частота та об'єм вдиху зростають, змінюється вуглеводний обмін. З'являється м'язове тремтіння, при котрому зовнішня робота не виконується і вся енергія тремтіння перетворюється в теплоту. Це дозволяє протягом деякого часу затримувати зниження температури внутрішніх органів. Наслідком дії низьких температур є холодові травми.

Параметри мікроклімату спричиняють суттєвий вплив на продуктивність праці та на травматизм. Вплив температури повітря на середню продуктивність праці характеризується графіком (рис. 4.1).

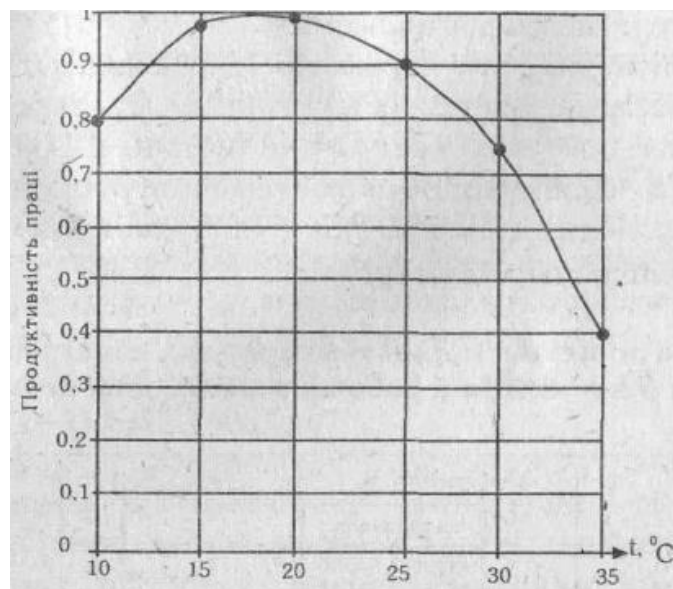

Рисунок 4.1 – Вплив температури повітря на продуктивність праці

В основу принципів нормування параметрів мікроклімату покладена диференційна оцінка оптимальних та допустимих метеорологічних умов в робочій зоні в залежності від теплової характеристики виробничого приміщення,

категорії робіт за ступенем важкості та періоду року.

Оптимальними (комфортними) вважаються такі умови праці, за котрих має місце найвища працездатність і хороше самопочуття, Допустимі мікрокліматичні умови передбачають можливість напруженої роботи механізму терморегуляції, що не виходить за межі можливостей організму, а також дискомфортні відчуття.

Для того щоб визначити, чи відповідає повітряне середовище даного приміщення встановленим нормам, необхідно кількісно оцінити кожний з його параметрів.

Температуру вимірюють звичайними ртутними чи спиртовими термометрами. В приміщеннях зі значними тепловими випромінюваннями використовують парний термометр, що складається з двох термометрів (зачорненого та посрібленого). Для безперервної реєстрації температури застосовують самопишучі прилади – термографи. Температуру повітря вимірюють в кількох точках робочої зони, як правило на рівні 1,3-1,5 м від підлоги в різний час. На тих робочих місцях, де температура повітря біля підлоги помітно відрізняється від температури повітря верхньої зони приміщення, вона вимірюється на рівні ніг (0,2-0,3 м від підлоги).

Відносна вологість повітря (відношення фактичного вмісту маси водяних парів, що містяться в даний час в 1 м³ повітря, до максимально можливого їх вмісту при даній температурі) визначається психрометром Августа, аспіраційним психрометром, гігрометром та гігрографом.

Для вимірювання швидкості руху повітря використовують крильчаті (0,3-0,5 м/с) та чашкові (1-20 м/с) анемометри, а для визначення малих швидкостей руху повітря (менше 0,5 м/с) - термоанемометри та кататермометри.

Створення оптимальних метеорологічних умов у виробничих приміщеннях є складною задачею, вирішити яку можна наступними заходами та засобами: удосконалення технологічних процесів та устаткування; впровадження нових технологій та обладнання, які не пов'язані з необхідністю

проведення робіт в умовах інтенсивного нагріву дасть можливість зменшити виділення тепла у виробничі приміщення.

Раціональне розміщення технологічного устаткування. Основні джерела теплоти бажано розміщувати безпосередньо під аераційним ліхтарем, біля зовнішніх стін будівлі і в один ряд на такій відстані один від одного, щоб теплові потоки від них не перехрещувались на робочих місцях. Для охолодження гарячих виробів необхідно передбачити окремі приміщення. Найкращим рішенням є розміщення тепловипромінюючого обладнання в ізольованих приміщеннях або на відкритих ділянках.

Автоматизація та дистанційне управління технологічними процесами. Цей захід дозволяє в багатьох випадках вивести людину із виробничих зон, де діють несприятливі фактори. Раціональна вентиляція, опалення та кондиціонування повітря. Вони є найбільш розповсюдженими способами нормалізації мікроклімату у виробничих приміщеннях.

Забезпечити нормальні теплові умови в холодний період року в надтогабаритних та полегшених промислових будівлях дуже важко і економічно недоцільно. Найбільш раціональним варіантом в цьому випадку є застосування променистого нагрівання постійних робочих місць та окремих ділянок. Захист від протягів досягається шляхом щільного закривання вікон, дверей та інших отворів, а також влаштуванням повітряних і повітряно-теплових завіс на дверях і воротах. Раціоналізація режимів праці та відпочинку досягається скороченням тривалості робочої зміни, введенням додаткових перерв. створенням умов для ефективного відпочинку в приміщеннях з нормальними метеорологічними умовами.

Для робітників, що працюють на відкритому повітрі зимою, обладнують приміщення для зігрівання, в яких температуру підтримують дещо вищою за комфортну.

Застосування теплоізоляції устаткування та захисних екранів. В якості теплоізоляційних матеріалів широко використовуються: азбест, азбоцемент,

мінеральна вата, склотканина, керамзит, пінопласт.

На виробництві застосовують також захисні екрани для відгородження джерел теплового випромінювання від робочих місць. За принципом захисту щодо дії тепла екрани бувають відбиваючі, поглинаючі, відвідні та комбіновані. Важливе значення для профілактики перегрівання мають індивідуальні засоби захисту. Спецодяг повинен бути повітро- та вологопроникним (бавовняним, з льону, грубововняного сукна), мати зручний покрій для роботи в екстремальних умовах застосовуються спеціальні костюми з підвищеною теплосвітловіддачею. Для захисту голови від випромінювання застосовують дюралеві, фіброві каски, повстяні капелюхи; для захисту очей - окуляри - темні або з прозорим шаром металу, маски з відкидним екраном. Захист від дії зниженої температури досягається використанням теплового спецодягу, а під час опадів – плащів та гумових чобіт.

ВИСНОВКИ

Україна впевнено рухається до демократії участі. В наших силах удосконалювати інструменти участі та інформувати громадян як користуватись ними. Участь громадян в управлінні своїм населеним пунктом відіграє важливу роль в реалізації рішень влади та контролю за ними. Всі рішення органів влади стосуються населення, тому якщо населення бере участь у їх прийнятті, поінформоване про них, то швидше за все, буде сприяти імплементації цих рішень.

На сучасному етапі реформи децентралізації і розвитку держави необхідно популяризувати механізми участі, зацікавити мешканців громади можливістю впливати на стан справ у ній, чи вирішити проблеми села, селища, міста.

Як показало проведене дослідження, у Скалатській громаді з усіх механізмів участі найбільшою популярністю користуються збори за місцем проживання, інші механізми участі є менш популярними, або ж не використовуються взагалі. Значний відсоток мешканців громади взагалі не користуються жодними механізмами і така пасивність негативно відображається на якості життя у громаді – багато проблем не вирішується протягом тривалого часу.

Досвід громад, які більш активно використовують механізми участі показує, що досить часто для того, щоб системно вирішити якусь проблему потрібно задіювати одночасно декілька інструментів участі. Чим більш конструктивним буде діалог громадян та органу місцевого самоврядування, тим швидше розвиватиметься громада, і тим краще реалізовуватимуться конституційні права громадян.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Геопортал «Адміністративно-територіальний устрій України». URL: <http://atu.minregion.gov.ua/>
2. Державна стратегія регіонального розвитку України на 2021-2027 роки // Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-strategiyiregionalno-go-rozvitku-na-20212027-t50820>.
3. Децентралізація та реформа місцевого самоврядування: результати шостої хвилі соціологічного дослідження. Аналітичний звіт Council of Europe. 2021. 157 с.
4. Додатковий протокол до Європейської хартії місцевого самоврядування про право участі у справах органу місцевого [Електронний ресурс]. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_b49/paran2#n2.
5. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» / Відомості Верховної Ради. 2015. №13. С. 91.
6. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, № 24, ст. 170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
7. Закон України «Про співробітництво об'єднаних територіальних громад» від 17.06.2014 № 1508-VII/ Електронний ресурс. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>.
8. Європейська хартія місцевого самоврядування. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_036.
9. Європейська хартія участі молоді в громадському житті на місцевому та регіональному рівні. URL: eucharter.pedagog.org.ua/file/charter/eu_charter_ukr.pdf.
10. Конституція України (№ 254-к/96-ВР від 28.06.1996 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

11. Кужда Т.І., Сороківська О.А., Мосій О.Б. Теоретичні аспекти управління змінами в публічній організації // Науковий Вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. Вип. 26 (Ч.2). 2017. С. 40-43
URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/22541>.

12. Машлій Г.Б., Мосій О.Б. Моніторинг перспектив та інвестиційні інструменти розвитку територіальних громад. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2021. №3 (30).

13. Місцеве самоврядування в Україні та зарубіжних державах: порівняльно-правові аспекти: монографія / за заг. ред. О.В. Батанова, О.В. Марцеляка, А. Берлінгуера. Київ: Вид-во «ОСНОВА», 2020. 672 с.

14. Місцеві ініціативи та залучення громадськості до здійснення місцевого самоврядування. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування / Карий О.І., Панас Я.В. Асоціація міст України. К.: ТОВ «Підприємство «ВІЕНЕЙ», 2015. 176 с.

15. Мосій О.Б. Вплив відкритих даних на діяльність органів місцевого самоврядування // Міжнародна наукова інтернет-конференція «Інформаційне суспільство: технологічні, економічні та технічні аспекти становлення (випуск 33)»/ 36. тез доповідей: випуск 33 (м. Тернопіль, 13.11. 2018 р.). Ч. 2. Тернопіль. 2018. С. 36-37. URL: <https://drive.google.com/file/d/1mks34kW0mrNEQ8IAAvlAFeGAh4GCSWWp/view>

16. Мосій О.Б. Впровадження електронного урядування у діяльності органів місцевого самоврядування / О.Б. Мосій // Інфраструктура ринку. 2018. №24. С. 203-207. URL: <http://www.market-infr.od.ua/uk/24-2018>

17. Мосій О.Б. Електронна ідентифікація громадян при використанні онлайн послуг у Тернопільській області. Міжрегіональна науково-практична конференція «Проблеми публічного управління та адміністрування на регіональному рівні». ТНТУ ім. І. Пулюя. ФОП Паляниця В.А. 2019. С. 61.

18. Мосій О.Б. Лідерство в управлінні територіальною громадою: відповідь на виклики сьогодення. Міжнародна наукова інтернет-конференція

«Інформаційне суспільство: технологічні, економічні та технічні аспекти становлення». Випуск 66. <http://www.konferenciaonline.org.ua/ua/article/id-472/>

19. Мосій О. Б., Струтинська І. В. Дослідження ролі е-урядування у розвитку місцевого самоврядування. Актуальні проблеми публічного управління та адміністрування : Колективна монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. Кирич Н. Б. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2020. С. 128-143.

20. Наливайко Л. Р., Савченко О. В. Теоретико-правові засади громадського контролю за діяльністю органів державної влади. Київ : Хай-Тек Прес, 2017. 276 с.

21. Нестерович В.Ф. Конституційно-правові засади впливу громадськості на прийняття нормативно-правових актів: зарубіжний та український досвід: Автореф. дис. доктора юрид. наук: 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право / Національна академія внутрішніх справ. Київ, 2015. 40 с.

22. Основи охорони праці: підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ: ЦУЛ, 2016. 264 с.

23. Офіційний сайт Скалатської ТГ. URL: <https://skalatmr.gov.ua>.

24. Підтримка політики регіонального розвитку в Україні. URL: <http://www.surdp.eu>

25. Сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

26. Сокурєнко В.В., Бандурка О.М., Бортник С.М. та ін. Безпека життєдіяльності та охорона праці: підручник. За заг. ред. В.В. Сокурєнка. Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС, 2021. 308 с.

27. Сороківська О.А. Мосій О.Б., Кужда Т.І. Реформа децентралізації в Україні та розвиток місцевого самоврядування// Науковий вісник Ужгородського нац. ун-ту. Серія «Міжнародні економічні відносини». 2017. №14. Ч. 2. С. 138-141. URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/22516>

28. Урядовий портал «Реформа децентралізації». URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/efektivne-vryaduvannya/reforma-decentralizaciyi>

Додаток А

Що на Вашу думку, найбільше заважає покращенню ситуації у Вашому селі/селищі/місті? Оберіть до 5 відповідей, що найбільше підходять

(% серед усіх респондентів)

№	Причини	%
1.	Загальна криза в Україні	47,9
2.	Відсутність інвестицій	37,4
3.	Відсутність чи недостатня кількість підприємств	34,4
4.	Недостатня співпраця влади та громади	23,1
5.	Неефективне використання коштів місцевого бюджету	22,0
6.	Низька спроможність депутатів місцевої ради	20,6
7.	Пасивність та необізнаність/непоінформованість населення	19,8
8.	Недостатній рівень згуртованості громади	13,0
9.	Недостатній рівень досвіду голови громади	12,9
10.	Низький рівень медичних послуг	12,4
11.	Зношеність інженерних мереж	10,6
12.	Скорочення населення	9,9
13.	Несприятливі умови для розвитку підприємництва	9,1
14.	Низька якість транспортного сполучення	9,0
15.	Неефективне використання ресурсів громади (природних, туристичних, людських)	8,5
16.	Поганий стан довкілля, охорони навколишнього середовища	8,3
17.	Низький рівень благоустрою та облаштування території	8,1
18.	Низька кваліфікація населення працездатного віку	7,3
19.	Низький рівень освітніх послуг	4,4
20.	Інше	1,3
21.	Нічого не заважає	2,2
22.	Важко сказати	3,8

Аналіз фінансування установ за 2021 за економічною класифікацією		
Загальний фонд		
Код	Показник	Касові видатки за вказаний період
1	2	8
2110	Оплата праці	70 323 841,63
2120	Нарахування на оплату праці	15 542 144,39
2270	Оплата комунальних послуг та енергоносіїв	5 590 226,31
2610	Субсидії та поточні трансферти підприємствам (установам, організаціям)	4 013 702,35
2730	Інші виплати населенню	1 953 826,46
2240	Оплата послуг (крім комунальних)	1 779 987,48
2210	Предмети, матеріали, обладнання та інвентар	1 195 810,50
2230	Продукти харчування	869 794,13
2620	Поточні трансферти органам державного управління інших рівнів	692 558,61
2280	Дослідження і розробки, окремі заходи по реалізації державних (регіональних) програм	332 096,57
2800	Інші поточні видатки	83 009,38
3220	Капітальні трансферти органам державного управління інших рівнів	42 084,00
2250	Видатки на відрядження	33 369,02
2220	Медикаменти та перев'язувальні матеріали	2 099,94
9000	Нерозподілені видатки	0,00
	Усього	102 454 550,77

Аналіз фінансування установ за 2021 за економічною класифікацією		
Інші кошти спеціального фонду		
Код	Показник	Касові видатки за вказаний період
1	2	8
3130	Капітальний ремонт	1 092 798,64
3110	Придбання обладнання і предметів довгострокового користування	656 571,42
3220	Капітальні трансферти органам державного управління інших рівнів	610 000,00
3210	Капітальні трансферти підприємствам (установам, організаціям)	399 000,00
2240	Оплата послуг (крім комунальних)	236 928,40
3120	Капітальне будівництво (придбання)	199 557,00
2210	Предмети, матеріали, обладнання та інвентар	1 112,00
	Усього	3 195 967,46

Анкета

1. За останні два-три роки чи користувались ви котримось із перелічених нижче механізмів місцевої демократії. Оберіть усе, що підходить.

Механізми місцевої демократії	Поставте «+» якщо відповідь ствердна
Місцевий референдум	
Загальні збори громадян за місцем проживання	
Громадські слухання	
Місцеві ініціативи	
Органи самоорганізації населення	
Громадська експертиза	
Громадські ради	
Консультації з громадськістю	
Звернення громадян	
Електронна петиція	
Громадський бюджет	
Не брав участі	
Важко сказати	

2. Якщо ви не користувались механізмами місцевої демократії, то що було причиною цього? Оберіть усе, що підходить.

Причини	Поставте «+» якщо відповідь ствердна
Відсутність досвіду участі у справах громади	
Низький рівень обізнаності про справи громади	
Нестача знань та інформації про те, що відбувається у громаді	
Недовіра до влади	
Нездатність влади забезпечити широку участь громадськості	
Домінування особистих інтересів над суспільними	
Конфлікти у громаді	
Інше	

3. Чи готові ви брати участь в управлінні населеним пунктом в якому проживаєте у найближчій перспективі (протягом поточного року)?

Відповіді	Поставте «+» тільки біля однієї відповіді
Я готовий брати участь в управлінні містом/селом	
Я братиму участь в управлінні містом/селом за певних умов (прозорості влади, більшої поінформованості про справи громади, обізнаності щодо механізмів участі, та ін.)	
Я не планую брати участь в управлінні містом/селом	